

ВЕСНА НАШОЇ СКОРБОТИ

Пастирське послання архієпископа Харківського і Полтавського Ігоря до боголюбивих пастирів і побожних мирян Харківсько-Полтавської єпархії Української Автокефальної Православної Церкви з нагоди 70-річчя голодомору 1932-1933 рр.

Всечесні Отці! Дорогі Брати і Сестри! Щороку в ці передвесняні дні хліборобська традиція нагадує нам про себе, змушуючи турбуватися: чи стане талого снігу, щоб зросити поля, чи не вимерзла озимина, чи здоровими вийдуть з зими садки? Хай навіть уже кілька поколінь наших предків жили в місті й ніколи не кидали зернину в зорану ріллю, — тисячоліття дбайливої рілничої праці українців знов і знов оживають у нашій свідомості, допомагають відчуті тисний зв'язок із землею, з плугом, із пшеничним зерном.

Та якими ж мали бути відчуття наших пограбованих дідусів і бабусь у ту гірку весну 1933 року, коли довкола ніби ожили трагічні постаті з видінь праведного Іова: “З-за браку страви та страшного голоду вони гризли у степу коріння; їхня мати — пуста та пустиня. Вони малюють їй листя на кущах збирали, коріння з дреку — це хліб їхній” (Іов 30:6). Чи зможемо ми досягнути відчуття загальної катастрофи, коли майно, земля, недоторканне насіння для сівби — все обертається примарою? Коли сусіди, яким ще торік допомагав впоратися в жнива, відбирають у тебе останню жменю висівку, а ледарі й гульгати прирікають на голодну смерть працюючу сімейну родину?

Голодомор 1932-1933 рр. став не лише актом геноциду, спрямованого окупаційною владою проти непокірного українського селянства. Жахи, пережиті Україною сімдесят років тому, стали завершенням смуги приниження і поразок, що їх зазнав народ після розгрому національної революції 1917-1921 рр. Помирали від голоду ті, хто тікав з української армії, не бажаючи стати на збройну боротьбу з ворогом, хто байдуже спостерігав за розстрілами священиків та інтелігенції, хто мовчки приймав насадження більшо-

вицької ідеології, утворення колгоспів, руйнування церков. Пасивність не врятувала мільйони звичайних людей від загибелі. Апатична співучасть в утвердженні безбожницького режиму лише обумовила їхню самотню беззахисність перед черговою хвилею червоного терору.

У боротьбі з князем світу цього не може бути нейтралітету. “Хто не зо Мною, той проти Мене; і хто зо Мною не збирає, той розсипає” (Лк. 11:23), — навчає Христос. Право на мирне християнське життя слід боронити повсякчас, пильнуючись від підступів споконвічного ворога, спокусивий голос якого і зараз долинає до нас із кланових телеканалів, із лівих партійних газет, із виступів чужих проповідників. Так, як колись долинав із гущавини в раю солодкий голос змія до обдуреної праматері всіх живих. І не випадково вже в перші тижні “року Росії в Україні” відбулися бандитські напади на українські церкви в Харкові та Полтаві, а харківський комерційний телеканал “Симон” почав транслювати антиукраїнський пропагандистський фільм, виготовлений за гебелєвськими взірцями на іноземні гроші. Нас прагнуть зневірити, розсварити, виключити з активного суспільного життя, щоб зробити зручним знаряддям обману й визиску. Нас знов хочуть упіймати в тенета, до яких потрапили наші предки вісімдесят п'ять років тому.

Березень — місяць, коли починається Великий піст, час духовної віднови, час примирення з Богом. Але це також місяць, який після закінчення Другої світової війни присвячується Українською Автокефальною Православною Церквою молитовному спогодові про жертви голодомору, молитві за спокій їхніх душ. На кожному з заупокійних богослужінь протягом цього місяця ми бу-

демо поминати невинно постраждалих жертви найстрашнішого геноциду минулого сторіччя — наших отців, братів і сестер, померлих від голоду 1932-1933 рр. Водночас же молитимемося за те, щоб Господь дарував нашому народові мудрість і відповідальність у засвоєнні суворих уроків трагедії, котра відбулася сімдесят років тому. Просімо в Бога сили у протистоянні злу, просімо чуйності в сприйнятті облудних підшептів ворога, просімо дару любові до ближнього, до рідної держави, до свободи.

Наближаючись до очищувального часу Великого посту, вислухаймося в слова пророка Ісаї: “Ось піст, який Я люблю: кайдани несправедливості розірвати, пута кормиги розв'язати, пригноблених на волю відпустити, кожне ярмо зламати, з голодним своїм хлібом поділитися, увести до хати бідних, безпритульних, побачивши голого, вдягнути його, від брата твого не ховатись. Тоді світло твоє засяє, як зірниця, загоїться негайно твоя рана, спасіння твоє буде йти поперед тебе, Господня слава — слідом за тобою” (Іс. 58:6-8).

Хай же майбутній піст стане для нас саме таким світлим, звичайним часом, періодом перемоги над власною слабкістю, над апатією, над національним безпам'ятством. І нехай Милосердний Господь буде милосливим до всіх жертв нелюдського соціального експерименту, загиблих від голоду й страждань, і прийме їхні душі в Своїх небесних оселях.

Вічна пам'ять спочилим!

† Ігор ІСЧЕНКО,
архієпископ Харківський і Полтавський
16 лютого (1 березня) р. Б. 2003 Все-
ленська поминальна (м'ясопуста) субота

Сьогодні в номері:

Маркес,
кава,
квіти —
це Колумбія

стор. 2

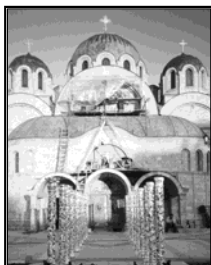
Ринок праці

стор. 5

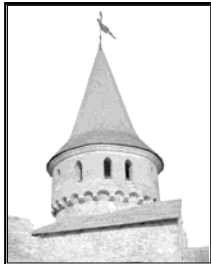
“Просвіта”
сьогодні

стор. 6—7

“Приємно
торкатися
вічного...”

стор. 8

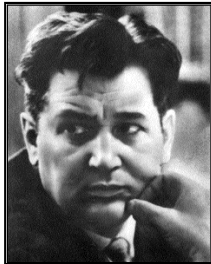
Жива душа
кам'яного
міста

стор. 9

Володимир
Дрозд:
“Сто років
любви”

стор. 10—11

Стояв
на березі
ріки...

стор. 12

Музичні
вечори
Євгенії
Басалаєвої

стор. 15

ПРОГРАМА УРЯДУ: ВСІМ БУДЕ ДОБРЕ, ТІЛЬКИ НЕВІДОМО, КОЛИ

Проектові програми діяльності уряду, який був оприлюднений минулого тижня, навряд чи судилося незабаром стати прийнятим за основу документом. У парламенті до нього мають чимало претензій і представники не тільки опозиції, а й більшості. Однак саме цей документ визначатиме життя країни принаймні цього року. Якщо, звичайно, не відбудеться чергова ротація уряду.

Традиційна риторика про необхідність “в досить короткі терміни змінити ситуацію в країні на краще, активізувати процес реформ, забезпечити більш високі темпи економічного зростання та підвищення рівня життя населення” загалом не справляє враження. Бо поки що важко зрозуміти, за рахунок чого економіка зростатиме, а ситуація поліпшуватиметься. Так само невідомо, протягом якого часу настануть позитивні зміни — ще в 2003 чи у невизначеному майбутньому? У проекті не бракує суперечностей, він аж надто об'ємний, і з нього важко зрозуміти, що уряд усе ж таки вважає першочерговим, а що — другорядним. Інакше кажучи: механізми реалізації програми знову не продумано.

Тим не менш, навіть такий документ спікер В. Литвин вважає необхідним прийняти — бодай для того, щоб “забезпечити стабільність і покінчити з тимчасовістю”. З цією ж метою перший віце-прем'єр-міністр Мико-

ла Азаров пропонує прийняти до кінця півріччя Податковий кодекс, у якому передбачається зниження ставок оподаткування. Далі колишній головний податківець країни передбачає райдужні перспективи — збільшення об'єму ВВП майже на 8% в 2004-му, а середньої зарплати — на 12-15% протягом 2003-2004. Майже “золоті гори” прогнозує інший віце-прем'єр Дмитро Табачник — “поетапне збільшення зарплати на 25%”. Наразі ж лівова частка громадян живе на кошти, відчутно менші від прожиткового мінімуму, а 13

мільйонів українців відносять себе до категорії бідних.

КОМЕНТАР З ПРИВОДУ.
Віктор Ющенко, лідер блоку “Наша Україна”: — Коли я спостерігаю, як на програму діяльності уряду реагують різні політичні сили, я розумію, хто і як ставиться до цього документу. Ще зовсім недавно соціал-демократи говорили, що політично уряд не підтримують, тепер же співають оду цій програмі. Безумовно, це політична гра. З точки зору концепції — турбують декілька речей, які мо-

жуть детонувати економічну ситуацію. Відверто скажу, що треба серйозно посилити позиції по агропромислому комплексу і селу, в тому числі і цінової стабілізації. Якщо це питання не буде вирішено урядом протягом найближчих кількох місяців, ми втрачимо цей рік так само, як і два попередні.

Небезпечним здається і таке: висока стабільність цін, що спостерігається протягом останніх півтора року не порушується внаслідок грамотної державної цінової політики, але паралельно з цим починає пом'якшуватися монетарна політика Центрального банку. Протягом останніх тижнів відбуваються дивні речі — стосовно цінової лібералізації не чуємо жодних пояснень. Залізниця проводить своє підвищення цін, те саме роблять і інші монополії. З іншого боку, якщо Нацбанк проголошує пом'якшення монетарної політики, це цілком може обернутися дестабілізацією — ціновою, а потім грошовою.

Нарешті, торгова політика — в кожній країні б'ють на сполох, коли на тому чи іншому напрямку торговельних відносин країна переходить в режим негативного торговельного сальдо. Ми ж протягом останніх двох років входимо у небезпечний процес, який у кінцевому підсумку доведеться до кишені кожного українця — через дестабілізацію.

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК

ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ

“Імена ти їх, Господи, знаєш...” — завершував в українській церкві Америки поминальний обряд священик, не маючи змоги назвати поіменно в молитві кожного, замученого в Україні Голодомором. Жертви українського етноциду й геноциду, неоплакані й неполічені діти України, лежать в тисячах братських могил, недоглянутих, а часом і варварськи сплюндрованих, без огорожі й хреста, і борги наші перед ними — неоплатні. Десятки років влада робила все, щоб стерти з людської пам'яті сліди своїх злочинів, нерідко разом з їх очевидцями, фальсифікувала документи й числа, паплюжила тих, хто мав сміливість бодай вимовити слово “голодомор”. Але не існує нічого такого, що рано чи пізно не стає явним — існують сотні досліджень цієї страхотної теми, десятки художніх творів, починаючи від роману Василя Барки “Жовтий князь” (до речі, торік одне з виданств в Москві видало його в моєму перекладі російською, і для російського загалу це був шок; непогано було б перевидати цей твір і для наших східних областей), фільмів, спогадів та інше. “Меморіал” імені Василя Стуса, крім проведення шести відповідних симпозіумів, взяв участь у виданні кількох сотень книг, брошур і збірок — починаючи з оцієї “Народної книги Меморіалу-33”, виданої за справді народні гроші — скидалися всім миром, держава не дала не це тоді жодної копійки. Цю книгу слід було б теж сьогодні перевидати, за державний коштом, збільшеним накладом, щоб її могли одержати всі бібліотеки України і всі школи; це було б ще й даниною пам'яті її авторам-упорядникам — покійним Лідії Коваленко та Володимирові Маняку.

Я просив би міську адміністрацію Києва виконати й прохання групи письменників про встановлення пам'ятної дошки на письменницькому будинку, де жило подружжя — Лідія Коваленко та Володимир Маняк заслужили на нашу вдячність.

“Меморіал” імені Василя Стуса взяв участь у впорядкуванні численних могил, у встановленні 372 хрестів та інших знаків пошанування жертв голодомору; але будьмо свідомі й процесу нищення цих хрестів — не перевелися ще вандалі, численних прикладів не називаю лише за браком часу.

Людській уяві важко охопити картину голодомору в цілому, тому люди звикли до порівнянь з уже пізнаним, відомим. Вдумаймося: “Упродовж одного року в Україні загинуло стільки ж українців, скіль-

7 млн. 25 тисяч щодня! Додайте сюди 1,4 млн. розкуркулених і вивезених з України до 1931 року, близько 1 млн. з яких загинули (загальна цифра розкуркулених по Союзу — 12 млн.), близько 350 тисяч зникнень і самострілів, а стрілялися не лише Хвильові і Скрипники, і арешти, коли люди безслідно зникли — і ми одержимо до 10 млн. жертв. Це при тому, що в цій статистиці відсутні так звані села, занесені Постановою Раднаркому УРСР і ЦК КП(б)У (від 6 грудня 1932 року) “на чорну дошку”, а це 86 ра-

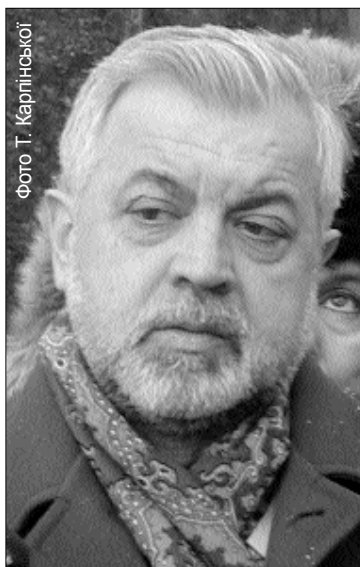

Фото Т. Карпюка

Лесь ТАНЮК: «ІМЕНА ТИ ЇХ, ГОСПОДИ, ЗНАЄШ...»

ки євреїв в усіх країнах, які потрапили під чобіт третього рейху, за всі роки другої світової війни!” Це я цитую фразу з жорстокого дослідження Володимира Маленковича 1983-го року, надрукованого в журналі “Сучасність” — і поділяю його біль з того приводу — цитую — “що про трагедію єврейства знає і пам'ятає весь світ”, про не менш страшну трагедію українського народу не знають навіть багато українців”. Ще приклад. У 1918-1919 роки весь західний світ був просто шокований страхотним процентом смертності у зв'язку зі страшним голодом в Індії, — газети рясніли співчуттям, добродіями організації збирали кошти, добровольці записувалися до рятувальних місій. Але український відсоток смертності у 1933 році був у п'ять разів вищий за індійський. В окремих районах він сягав 18-20 %. З 4-х мільйонів українських дітей, які вмерли з 1927 по 1938 роки, 2 мільйони вмерло в рік голодомору! Максудов, який досліджував демографічні втрати населення України в 1927-38 роки, подає цифру в

йонів України! Не сіл, а районів! Чорна дошка означала повну блокаду села, облогу, напис “тиф”, село було роковано на вимирання. У деяких районах Вінниччини дитяча смертність, за документами, сягала 40 %! У 1993-95 роках у більш ніж сімдесяти районах України не виявилось осіб, які виходять на пенсію, — не народилися, або померли в дитинстві... Отак “Меморіал” виходить на 14 млн. жертв 3-х голодоморів.

У Максудова хіба одна теза потребує нині правки. “Часто зауважують, — пише він, — що в села України після голоду було завезено багато переселенців з російських областей. З цим твердженням погодитись важко. Перепис 1959 року показав, що частка російського населення в селах змінилася мало”. Це не так. У розпорядженні “Меморіалу” є документ, який засвідчує, що лише в грудні 1932 року на Україну НКВС відправило 232 спецшелони з переселенцями з Московської, Вологодської, Тульської та інших областей. А процес цей почався з літа — елементарний

підрахунок дає, як мінімум, до мільйона переселенців... Для них була потрібна потім нова інфраструктура (а російські школи, російські дитячі садки!), годі й казати про вплив такого масованого переселення на етнічний портрет нації.

Голодомор — не єдиний вияв геноциду українського народу. Але ми й досі в окремих випадках удаємо, що краще б нам не знати розмірів наших втрат. До сьогодні офіційно визнає на Биківні 6 тисяч захоронень, хоч там лежить 120-130 тисяч жертв сталінського режиму. І не ті конкретні місця, які розкопали, є могилами — велетенською могилою є весь квартал, весь ліс на Биківні й прилегле до нього озеро, повторюю, 120-130 тисяч замордованих, порівняти це чисельно можна лише з Бабиним Ярком. Весь світ знає про вінницькі розкопки й про тисячі жертв енкаведистів — а на їхніх рештках досі атракціони парку відпочинку імені Горького, і всі намагання вінницької громадськості доступитися до влади — марні. Звертаючись до цієї трибуни безпосередньо до тих у Вінниці,

від кого залежить, нарешті, вирішення цієї моральної проблеми:

“Схаменіться! Будьте люди! Бо лихо вам буде!” “Меморіал” імені Василя Стуса, Товариство політ'язнів та репресованих, Державна міжвідомча комісія у справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій пропонують:

Внести до Проекту Постанови ВР України “Про результати парламентських слухань щодо вшанування пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років такі пункти:

І. Утворити в Києві Національний Меморіал пам'яті жертв голодомору і політичних репресій у складі:

— Монументу жертвам комуністичного режиму;

— Музею історії голодомору та політичних репресій;

— Науково-дослідницького центру;

— Державного історико-меморіального заповідника “Биківнянські могили”, підпорядкованого центральному органу виконавчої влади.

II. Затвердити державний план видання науково-дослідницької та художньої літератури за тематикою голодомору та політичних репресій.

III. Підготувати й провести в листопаді 2003 року в Києві міжнародну конференцію з метою визнання світовою спільнотою голодомору 1932-1933 років актом геноциду українського народу й однією з найбільших трагедій в історії людства, в тому числі шляхом запровадження процесу кодифікації законодавства держав СНД стосовно реабілітації жертв політичних репресій.

IV. Засудити людиноненавистницький режим більшовицького фашизму й скласти історичний меморіалум катів українського народу з визначенням їхніх злочинів перед людьми та людством.

V. Назвати поіменно в книгах пам'яті кожну жертву тоталітарного режиму й кожного, хто поклав своє життя в боротьбі з ним.

Імена ти їх, Господи, знаєш...

Істинна Україна постане лише тоді, коли ці імена стануть святими для всіх суших в Україні.

ПАМ'ЯТНИК ІЗ ДЕРЕВА ДІТЯМ ГОЛОДОМОРУ 1933 РОКУ НА МЕЖІ ГОРОДУ

Пойшло всього 70 років з часу страшного голодомору 1932-1933 років, коли мільйони українців віддали безвинно своє життя найстрашнішою серед людей смертю. Хто не пережив голод до запаморочення голови і повного відчаю, коли людину полишає розум і виникає нестримне бажання їсти будь-що, той навряд чи зрозуміє, що таке голод. Той

голодомор 1933 року нагадує і зараз про себе страшними слідами своїх жертв.

Страшні сліди цієї трагедії зустріли на своєму городі у 1990 р. археолог Іван Черняков, який купив собі хату в с. Тялянки Тальнівського району Черкаської області. Він провадив розкопки найбільшого поселення трипільської культури IV тис. до н. е. в цьому селі, то куплена ха-

та і город були його базою під час польових експедицій. Його город містився на території цього найбільшого протоміста перших землеробів трипільської культури, з яких і почалося вирощування хліба та рільництво в Україні та Східній Європі. У куцах широкої межі городу його жінка Валентина Рябова виявила квіти півників, які вона захотіла перенести на подвір'я. Але тут-таки прибігли сусідні бабусі і сказали, що цього не можна робити, бо півники ростуть з 1934 р. над могилою чотирьох дітей, що вмерли від голоду навесні 1933 року.

Баба Ярина згадувала, що тоді у селі був колгосп та радгосп, а вона працювала у ідальні, тому й вижила. Кожного разу, коли вона йшла з роботи, то бачила біля подвір'я сім'ї Загребельних четверо дітей, які спочатку сиділи біля воріт, а потім лежали. Найстаршій Оксані було 14 років, наймолодшій Палажці — 4 роки. Одного разу, у квітні, коли вже тепло гріло сонце і почала проростати зелень трави, вона побачила, що троє дітей сиділи і плакали біля вже неживої найменшої Палажки. За тижень усі четверо один за одним померли від голоду.

Людей у Тялянках у ту весну померло багато і по селу їздили виділені колгоспом підводи та збирали померлих. На підводи клали тільки дорослих. А померлих від голоду дітей Загребельних віднесли на город, викопали яму на межі і похоронили без домовинок. Крім батька і матері нікого не було, бо у кожній сім'ї були мертві. Над братською могилою дітей навесні наступного року мати посадила півники, куці яких дожили до 1990 р., оберігаючи вічний спокій безвинно загинувших дітей.

Ця історія вразила і викликала нестерпний біль у душі. У Чернякова Івана у тому 1933 р. помер маленький брат і двоє сестер-близняток, були жертви голодомору і у бабусі Рябової Валентини, що носила дівоче прізвище Шевченко. На сімейній раді вирішили маленьким дітям, похованим на межі городу, спорудити пам'ятник (на фото). Може тому, що не було для цього коштів, вирішено було зробити його з дерева. Дубову колоду для нього виділив місцевий радгосп.

Таких страшних трагедій згадували багато селян. По Уманщині ще в 90-і роки всі ці трагедії зібрав і опублікував у спогадах своєї матері директор Тальнівського музею хліборобства В. Ф. Мицик.

Сама по собі трагедія голодомору 1932-1933 рр.,

як події, що сталася в одному з найбільш розвинених хліборобських регіонів Європи, викликає подив у всьому світі. Саме цей регіон, як доведено археологами та істориками, вважається основою розвитку хліборобства у Старому Світі. Природно-географічні умови лісостепової зони Правобережної частини України надають просто унікальні можливості для хліборобства. Недарма в цьому регіоні ще у IV тис. до н. е., тобто за 6.000 років до наскладлися умови для розвитку найбільш розвиненої хліборобської енеолітичної трипільської культури, племена якої створили задовго до шумерів Двюріччя та фараонів Єгипту велетенські агромісти площею у 500 га, що вдвічі перевищує площу відомого за Біблією Вавіло-ну в VI ст. до н. е.

Город з пам'ятником дітям голодомору розташований з волі історії на території найбільшого трипільського поселення перших хліборобів Східної Європи у с. Тялянки. Це не тільки центр хліборобської найдавнішої культури Східної Європи, але й сучасне географічне серце України.

Минуло 10 років з часу встановлення цього незвичайного дерев'яного пам'ятника дітям — жертвам голодомору 1932-1933 рр. Він

ГЕНОЦИД

стоїть на межі городу, зарослий сливами, сюди приходять тільки бабусі — на Пасху та восени у день Михайла Архангела. Приносять вони свічки і їжу. Здалеку від яру над прірвою цей пам'ятник споглядається як хрест, як пам'ятка всім загиним під час голодомору 1932-1933 рр. дітям, похованим по безмежних межах городів численних сіл України.

Пам'ять заповідає, що треба його зберегти, і як мріяли автори цього пам'ятника, необхідно над ним поставити каплицю. Чи то Бог, чи природа сама за 10 років його існування зберегли в первісному вигляді. Ні дощі, ні морози нічого не змогли зробити з деревом, скульптурне зображення якого присвячене дітям голодомору 1932-1933 рр. Можна бути впевненим, що цій події поставлять багато пам'ятників із бетону, граніту і навіть мармуру, але дерев'яний, мабуть, ні. Поставлений конкретним дітям, похованим на межі городу в 1993 р., вірогідно, він залишиться один. Тож треба зберегти його і захистити в цей сумний рік 70-річчя Велетого голодомору в Україні.

● **Оксана КОЖУМ'ЯКА,** с. Тялянки Черкаської області

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибне на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідвратно дивився на поля зеленої Буковини, впливався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проникся текстом пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залишеної у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомусь одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабинею літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопа-ли і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смерек, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу зацьмурила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однійменний фільм режисера Романа Олексіва. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадалися, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замряний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми верталися зі зйомок. Співав, задумливо вдвигляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишніцьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигойдював його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сідав за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легенду і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вічно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!...

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантьєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторі легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вишницею не заохотили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вишницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було комфортно. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентів-композиторів несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ся у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приемним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво бдав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вишниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав загложити двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потім був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед дверима юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ущент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного гудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

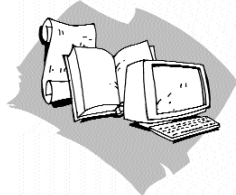
Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи

знижок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас люблять. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш гудзики...

ДОЛЯ

ДВОБІЙ НАД СТУГНОЮ

Увійшли, не питаючи дозволу. Поводилися так, ніби від цього візиту залежить усе його майбутнє: “Ану, що тут у цій шухляді?” “А під ліжком нічого зайвого не тримаєте?” Андрій Архипович знав цих міліціонерів, ото ж очікував, що вони, нарешті, покажуть і ордер на обшук, і спроможуться пояснити, що саме шукають. Але ось уже спливла й друга година безцеремонного вештання по майстерні та оселі, порпання в особистих речах і предметах домашнього та ремісничого вжитку — і весь час без жодних посутніх пояснень. “Слідчі” явно провокували на хабаря, що вже саме по собі мало б неабиякі правові наслідки. Бажання господаря відкупитися вказувало б на приховування вини...

У чому ж міг завинити Андрій Архипович Чабан, славнозвісний майстер народної творчості, відомий у Василькові, що під Києвом, не тільки патріотичними настроями, але й вірцевою поведінкою у побуті? У чому можна було б запідозрити ветерана війни та праці, героя не однієї газетної публікації, пов’язаної з його творчими здобутками, а також і короткометражного фільму держжуркінохроніки, присвяченого творчому шляху патріота?

Трудиш душу все життя, сподіваючись на щось путне, аж до тебе й гості... Куди тим татарам...

Майстер почувався ніби у 1949-у, коли його вистежили чекісти після повернення з боївки УПА. Так само дошкуляла хвища — під ногами чавкало й хлюпало. Стомленого, мокрого, Андрія взяли майже на гарячому — на щастя, кагебісти не здогадалися, що саме маленький німецький різець був неспростовним доказом його причетності до підробки потрібних постановок документів. А почалося все восени 1945, коли просто випало врятувати від розстрілу (як виявилось через день) юну синьооку бандерівку Ольдзю. Андрієві вдалося тоді підробити довідку, що спростовувала проживання дівчини в Калуші на час бандерівської акції. Щойно партизани дізналися про золоті руки юнака, вже самі переймали з пропозиціями по відремонтувати скоростріл, то виготовити потрібне кліше... Так Андрій став ще й поліграфістом, надавши підпільній друкарні патріотів другого дихання.

Зблідле, переполохане обличчя дружини не додавало мужності... “Гукай сусідів, Ганно! Хай знають, що гостей маємо непроханих. Нехай рятують...”

Ледве здихалися зайді! І головне, що жодної управи на них у місті не знайдеш. Скільки років торочили про муніципальну міліцію, що тільки платники податків вирі-

шуватимуть, яку міліцію та в якій кількості мають утримувати громадяни! А врешті-решт? Про яке ж самоврядування може йтися, коли потоптуються його елементарні засади?!

...Вже вкотре оглядаємо затишне обійстя над Стугною, що його добродій Чабан самотужки доводить до ладу. 4 лютого він витримав тут нерівний бій... Який за ліком?! Адже 20-го, цього ж місяця, йому виповнилося 77.

СЕКРЕТ ЗАВШЕ НАПОХВАТІ

Андрій Архипович був абсолютно спокійний за наслідки обшуку — жодних секретів од міліції у нього вже з пістоліття нема. Але побоювання, що надто зацікавлені слідчі лишать небажаний “слід” у помешканні чи майстерні, залишилося. Саме з цим клопотом і подався він у Київ, до редакції тижневика “Слово Просвіти”. Чому саме до “Слова Просвіти”? Бо довіряє нашому виданню найбільше. До того ж уза-

ПРАВДА КРИВДА
АНДРІЯ ЧАБАНА

галі здавна поважає просвітянський рух і саме “Просвіту” вважає найдієвішою нині громадською організацією на всьому пострадянському просторі. А ще Андрій Чабан мріє передати місцевій “Просвіті” всі свої заощадження для влаштування школи народних умільців. Адже секрети творчості — це такий скарб, який кожен майстер збирає разом із собою навіки. Якщо тільки не встигне поділитися ними з учнями. До речі, зі своїми скарбами матеріальними Андрій Архипович розлучився, подарувавши їх державі — зберігаються в Національному банку.

Відкрито ним і деякі секрети творчості античних майстрів. Амфора, глечик зі срібла, поставець виготовлені добродієм Чабаном у домашніх умовах без будь-якого технічного причадалля. Майстри ливарного мистецтва віри не ймуть, що таке можливо здійснити за верстатом. Але з металами у Андрія Архиповича особливі стосунки. Не маючи спеціальної освіти, він кожен метал відчуває на запах, на смак... Може зробити будь-яку складну річ з металу чи й дерева — досить один раз її побачити. Цікаво, що це захоплення чимось новим, уміння докопатися до суті не вигасло у ньому з роками. Ним і живе!

Завдяки цій своїй прихильності спроможен буквально руїні надати первинного

вигляду. Не маючи належних технічних засобів, уміє в кожну занедбану, покалічену річ вдихнути нове життя. Так сталося, до прикладу, з рушницями мисливськими, що їх поцінувати може не тільки естет, але й практик. Точність бою його рушничок перевищує купність тих, які нині коштують 5000 зелених. І це про них доповідав майстер тутешньому начальникові міліції, що ладен здати зброю на збереження, бо у зв’язку з ремонтом не може забезпечити належного вдому. Але жодної конкретної відповіді так і не дочекався... Ні, то й ні. Поки що він може власноруч подбати про своє майно. Навіть якщо комусь воно скалкою в оці. На те в народного умільця напихати не один “секрет”.

Андрій Архипович, на щастя, має відданих шанувальників його таланту серед відомих в Україні та за її межами людей. Наведу хоча б ось такий епізод із його бурхливого життя: 1991 року, під час заклоту ГКЧП, саме Чабанові, тодішньому голові Спілки ветеранів, доручили сховати рухівські документи й гроші. Як виявилось після провалу “гекачепістів”, грошей, доручених п. Чабану, було повернено в касу навіть більше, ніж передбачалося... Зрештою, і епізод злуки — живого ланцюга, що поєднав Схід і Захід України того ж року, було знято документалістами з його ж, Чабано-

вого, “жигуля”. Поряд сиділи Левко Лук’яненко, Михайло Горинь...

НЕ ДАТИ ПРОПАСТИ СКАРБАМ!

Після важкого поранення на Лохвицькому плацдармі у 1941-у Андрій Чабан, який добровольцем пішов у діючу Червону Армію, приписавши собі зо два роки, раптом став інвалідом другої групи. 160 гривень пенсії сержантові Чабану сплачують вчасно. Та про пошану до ветерана, що пройшов і Крим, і Рим, і мідні труби, — бо й Слава також не дарма залицялася до чоловіка, — не зайве було нагадати керуючому справами міськради Анатолію Павловичу Боровику. Невдовзі ж бо виповниться півтора року, відколи клопочеться пан Чабан про встановлення телефону, а віз, як мовиться, і досі “в шухляді”. На старій квартирі був у чоловіка телефон. Встановити його нині — жодних технічних проблем. Але й такі у Василькові, з усього видать, уміють знаходити.

та принагідно випало довідатися і про не менш дивовижну річ: мужній ветеран справді ось уже п’ять років оббиває пороги місцевих громадських і державних інституцій, аби зорганізувати у Василькові згадувану вище Школу народних умільців. Зрештою, він зупинив свій вибір на тутешній “Просвіті”, котра й осідку власного не має, хоча тут діє добірний гурт однодумців. Але... то в когось не вистачало часу вникнути в суть справи, то — кмітливості, то — людяності... І путящу ідею про підбання будиночка, де б розмістилися “Просвіта” й Школа Чабана, примушують іржавіти під усіма вітрами замість того, аби сприйняти її як рятівну весняну зливу, що пробуджує совість, ініціативу, що примушує, не покладаючи рук, трудитися за спільного добра. Адже хлоп’ята й дівчатка, які прийдуть переймати секрети творчості старого майстра, виростуть справжніми патріотами, стануть окрасою Василькова, всієї України. До того ж і для місцевого бюджету ідея ця може принести в майбутньому чималі плоди, бо народна творчість — неабиякий скарб, та й туристична мережа розвивається.

Якщо хтось у Василькові мислить інакше — то його особистий клопіт. А “Просвіта” на те й постала, щоб не пропадали марницею національні скарби, щоб допомогти піднятися усьому, що завтра завітне і запліднить завдяки таким завзятцям, як майстер народної творчості, самотній козак-характерник Андрій Чабан.

Віктор ГРАБОВСЬКИЙ

ВЧИМОСЯ ПАТРІОТИЗМУ

Журавлиним ключем вишикувалися на сцені гімназисти старших класів. Денис Пруц, Олег Дерев’яноко, Назар Мирончук, Ярослав Грищенко, Антон Смолянков, Сергій Щелкунов, які під фонограму пісень Січових стрільців та УПА розповідали про керівника молодих вояків-українців старшину Гончаренка та січових стрільців, студентів, гімназистів. У почесній варті стояли біля державного прапора України ліцеїсти випускного четвертого курсу Київського військового ліцею імені Івана Богуна, відмінники навчання Іван Константинов, Олексій Мазур.

До гімназії на цю важливу подію — вшанування пам’яті юних Героїв Крут — завітали шановні гості: останній командувач армії УПА, генерал-хорунжий Василь Кук, громадські діячі Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, поети Микола Сом та Борис Списаренко. Цікавим було слово заступника директора гімназії з науково-методичної роботи Михайла Пилиповича Савченка, який, до речі, ро-

ВЕЧІР, ЯКИЙ СХВИЛЮВАВ УСІХ

Патріотична робота зі студентською молоддю потребує цілеспрямованості й повної віддачі. Щоб тобі повірили. Тому, коли вперше в гімназії східних мов № 1 відбулася музично-літературна інсценізація під назвою “Бо над усе вони любили свій коханий край”, присвячена пам’яті юних Героїв Крут, і студенти, і викладачі довго перебували під її враженням. Сценарій на високому професійному рівні написала і організувала проведення цього важливого патріотичного виховного заходу для вчителів та гімназистів старших класів викладач гімназії, член Національної музичної спілки Марія Федорівна Галюк.

дом з-під Крут. Ведуча заходу Марія Галюк майстерно, хвилююче прочитала вірш поета Павла Тичини “Під Крутами”.

Шановні гості Василь Кук і Борис Списаренко подарували для книгозбірні гімназії невеличкі бібліотечки художніх творів, а також свої книжки, записали відгуки в

альбом гостей, що його люб’язно надав директор гімназії Анатолій Олексійович Фур’яка.

Володимир КАПУСТІН,
поет, публіцистНа фото: уважно слухають
гімназисти виступ Миколи Сому.

Свого часу, опісля написання позитивної рецензії на роман “Собор”, мені довелося розпрощатися з викладацькою роботою в держуніверситеті. Та не хотілося б розпочинати оповідь про великого життєлюбця, в слові якого поєдналися світло і тіні, потужний струм радощів і болючі стріли страждань, картинами збиткувань, прикрих образ, котрі випали на долю творцю виняткового благородства і чистоти. Він — весь! — був зітканий із ранкових променів і нев’янучої земної краси. У цьому я переконувався не раз.

Глибоко врзалась у пам’ять зустріч на з’їзді письменників у Москві. Шумів святковий вестибюль. Олесь Гончар вів лагідну розмову зі своїм однополчанином, відомим російським прозаїком Михайлом Алексеевим. І, побачивши мене, чомно обірвав бесіду, мовляв, хочу поговорити із земляком.

Ми вийшли з палацу на територію Кремля, сіли на лаву, щедро освітлену сонцем. Олесь Гончар розпитував про молододі поетесу Любов Голоту, про нові твори Віктора Коржа, просив передати вітання другу юності Сергію Завгородньому. І раптом: “Хочете я вам покажу он там, на схилі, дивовижної краси троянду?..”

То була “Глорія дей”. Золота. Напіврозкрита. Вражаюча тендітним полиском граційних пелюсток. Я зацікавився. Бо ж подібну квітку зустрів на згарищі, у селі, після його визволення. Все було чорним від руйнації. Мати і сестри — у скорботі. І ось, Боже, з-під товстого шару попелу вирвалася у невинну степову блакить — просто перед очима — незрівнянної вроди троянда. Може, то був поклик долі, зазивний знак: “Дивися, радуйся і служи прекрасному!”

Ми мовчки верталися до залу засідань, де вже йшли нуднуваті доповіді. Мені ж пригадувалися гончарівські слова: “Було ж таки щось — назовемо його Світлом ідеалу, — що підтримувало нас у тому пеклі, де точився, здавалось би, нерівний бій між людським і тваринним, де оголений дух людини змагався з кривавим багном, з власною розпущею, долав сліпу силу інстинктів”.

З переповненого, ошатного залу відразу ж захотілося у степ, до джерельної води, що бурунить біля кислиці з-під крутої крейдяної гори, бо ж саме там, у степу, першовитоки майже всіх творів Олесь Гончара. Там його естетика і невмируща істина між процвіту чебреців, крутих жайворонкових спіралей.

Упродовж усієї своєї творчості Олесь Гончар стверджував істину і красу як незаперечно-одвічних персонажів історії. Невтоленне жадання прекрасного повинно вічно жити в свідомості народу, вдосконалюючи людський дух і водночас з ними людську суспільність. Непохибна мистецька рука під час творення ніби кристалізує гармонійну єдність того світу, який пізнається, і людини, яка його пізнає, між витворами інтелектуальних потуг людини і її природним еством. Ці пекучі проблеми завжди носять нагальний характер. Свого часу американський фантаст Рей Бредбері застерігав, що заради “безумства війни і всепоїдаючої погоні за прибутками, в ім’я мертвечини механізованого комфорту люди в своїм безголів’ї здатні жертвувати людяністю, теплом людської любові, багатством інтелекту, скарбами світової культури”. Над цим зрідка задумується навіть “славнозвісний” Володька Лобода — і, звісно, не з внутрішньої потреби, а під безнастанним тиском буття, котре різьбить сакраментальне запитання: “Невже й справді йде покоління отаких сухарів безчуттєвих, раціоналістів беземоційних?” Це запитання не одноплосинне, воно постає в усій багатогранності протиріч, бо деградаційний звір може гніздитися і в безконтрольному спаласі ірраціональних емоцій. “Не та вже планета, що плекала рід людський, порушилась на ній рівновага життя. Людина ж і порушила, дисгармонію внесла. Практичні знання випереджають духовний розвиток людства — звідси всі нещастя. В той час, як інтелект робить божественні відкриття, пристрасті залишаються на рівні нашого патлатого прашура”.

Письменник висловлює засторогу: бережіть собори своїх душ від холодної ржі утилітарності, щоб над вашими духовними святинями ніколи не володарював іронічний посміх цинізму, щоб не зміг на землі простерти свої обгорілі шупальці чорний хаос, бо в найглибших виразах людської сутності все-таки вирує почуття доцільності і безкінечності.

Знаковим є ліричний відступ, зроджений у силовому полі образу старого Нечуй-вітра: “Коли земля засинає, і згасає вир

денних клопотів, і дипломовані філософи вже сплять, — сторожі, ці невідомі вічні мислителі, заступають на свої вахти, виходять в океан своїх роздумів, і зорі задають їм свої вічні запитання”.

Оті невідомі мислителі над стражданнями водами сивого Славутича, наснажені прикладом мандрівного любомудра Григорія Сковороди, схиляють в задумі чоло над таємницями краси, кохання, над сенсом буття і суттю омріяної волі, неблаганною текучістю часу. Навіть типи ганебного морального падіння, “дикі коні” доби, аматори “веселого казку” прагнуть до осягнення буттєвих таїн:

— А в душу? В глибину душі можете за-

У ЛОМІВЦІ. ПІД СТАРИМ ГОРІХОМ...

До 85-річчя від дня народження Олесь Гончара

3 квітня ц. р. виповнюється 85 років з дня народження Олесь Гончара. Редакція з вдячністю прийме читачькі спогади, враження, фотографії про видатного письменника для публікації на шпальтах тижневика.

зирнути? — ущипливо запитала Жанна.

— Туди — ні. Туди не дано нікому. В ядро атома зазирали, в космос вирвалися, нафту тягнемо з десятків горизонтів... А в надра душі — ніхто! Морок! Тьма бездонна! Лише щось мерехтить тайнами, загадками вічними”.

У романах Олесь Гончара робітний люд добре відчуває тяглість історії, незнищеність усього, що варте продовження на колючих теренах нелегкої долі, бо ж “навіть квітка квітує для того, щоб zostавити після себе насіння, щоб знов відтворити свій квіт у майбутньому”.

Письменник, аж до фізичного відчуття, передає могутній рух велетенської колісниці часу, епічно поважливу “текучість віків”, “карколомний темп” дня біжучого. Час у романах видатного майстра ліро-епічного творення — то не холодна стрічка філософем, не суха абстракція, а облита важкою народною кров’ю історія, виміряна людським животрепетним серцебиттям.

Ось щемка картина відходу у небуття старого Нечуйвітра: “По водах багрянних, під небом багряним, у виривах бурхливих димів заводських, що, поволі наближаються, огортають, окутують його в багрянцю вічності”.

Жага істини і краси як персонажів історії, що єднають людство, можливо, найколеритніше у творчості письменника втілена в нечесному образі собору: “Будні ідуть повз нього нескінченними чередими, нові покоління на цих селищах освічуються в коханні, проносять Широкою старих металургів на вічний спочинок, а півкулі бань все пливуть

над Заціплянкою, як вияв нескінченності все височить на майдані ця сива скеля віків”.

Герої більшості творів Олесь Гончара — то люди розлогого світовідчуття, весняної розквітості і чистоти. І коли ми думаємо про людську красу, наш духовний зір звертається до образів Шури Ясногорської, Юрія Брянського, до студбатівців жорстокого 1941 року — Богдана Колосовського, Степури, Славіка Лагутіна, до старого чабана Горпищенка, до Микити Братуся, який на пустельному острові вирощує буйний сад, до непоказної зовні, але красивої у “ясночолу сонячним братстві” соняшників Меланії.

Олесь Гончар, незважаючи на всі життєві терни, все-таки, як він мені писав, “непоправний оптиміст”.

Упам’ятку приїзд письменника до нашого міста 1984 року. Стояло спекотне літо. Наближалась північ, коли у моїй кімнаті пролунав телефонний дзвінок:

— З вами говорить Олесь Гончар.

— Звідки? З Києва?

— Ні. Я в Дніпропетровську, на Перемозі. Завтра вранці потрібно зустрітись у Спілці письменників, а потім з “першим” в обкомі.

Зустрічі були теплими і плідними. Як наслідок — ми отримали квартиру для розселення сім’ї письменника Сергія Завгороднього, телефонізували дім на Ломівці.

щось хотів сказати, але якось скрушно мовчав. Я теж не порушував тиші, бо ж знав: це зустріч і прощання з юністю. Здогадувався про його давню мрію: все це зберегти, бо вся творча інтелігенція Дніпропетровщини хоче бачити у цій хатині музей. Аж саме тут у фронтовій шинелі наопадки, при світлі каганця, вставленого в патронну гільзу, він творив героїчні сторінки своєї звияжної одісеї.

Нас викликали у двір саме в ту мить, коли я запевнював письменника, що музей усе-таки буде.

Вся родина, з сестрою і дружиною Валентиною Данилівною, уже зібралася під крилатим горіхом — свідком перших побачень іще юного Олесь — студента-фронтовика. У ті важкі роки взимку через замерзлий Дніпро з Ломівки ходив він на університетські лекції, аж на Шевченківську вулицю.

Час летів, як на крилах. Сестра ще хотіла показати брату свої улюблені квіти, що пломеніли на окрайці городу. Та Олесь Терентійович якось аж загадково спішив, а тому, вже виходячи з двору, сказав:

— Приїжджай до мене у Київ, побачиш квіти ще кращі.

Терпке, блискавичне прощання. Машина вже вимчала за місто. На розвилці степових доріг зупинилися. Обличчя обвівав легкий полиновий вітер. Обійми. Добрі побажання. І машина поринула в глибину степів, які він так любив.

ПРОРОЧИЙ СОН

*Мати Олесь Гончара,
Тетяна Гаврилівна Гончар, померла,
коли Сашкові не було ще й двох років.*

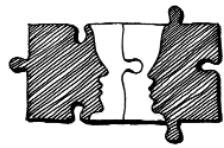
В хатиночці сестри
Благій —
Ну й що казати! —
Олесь Гончару наснилась мати.
— Стояв на березі ріки,
А храм — навпроти.
Запраг до нього допливти —
Вир побороти.
Гребусь...
Гребусь...
Нічого не виходить.
Вже потонуть боюсь
І раптом — човен сходить
Над хвилями.
А в ньому жінка в білім...
Я в човні вже!
І руки заціпили
Милує жінку...
Чи не ти це, нене?
Вона ж: “Іди у храм —
І помолись за мене.
І помолись за степ,
За Україну,
Прошу тебе, молися...
Сину... сину...”

Пророчий сон.
Крізь дні буття суворі
Він став реальністю.
Він справдився в “Соборі”.

ГОЛОС ГОНЧАРА

Олесь Терентійович!
Чую голос Ваш,
Провісних сподівань м’яку вимову.
Ви увійшли у наш розгартіяш,
Мов яблуно цвіт у пору поранкову.
Йдете Ломівкою по свіжій моріжжю
І квіття оглядаєте, і груші,
І брилу відсуваєте важку,
Щоб освятить “Собором” наші душі.
Руки легкої твердість я вловив.
І Ваших слів нечувану прозорість,
Щоб осягнуть — позич у сонця крил! —
В них віщих сфер світилася високість.
...Вже дзизнули колеса,
Я спитав: — В які краї?
Чи, може, вже на Київ?
— Ні! У степи!
До жайворів.
До трав.
Іх прадідівський дух ще не покинув.
Відчув, що бачу Вас в останній раз,
Що більш у Ваші не погляну очі,
І не вгашу неправедних образ...
А шлях летить,
А шлях собі гуркоче!
Ваш голос — голос совісті.
Звучить
Душевна енергетика й понині.
У ній усе життя, як вічна мить,
Як цілий світ у степовій росині.

● **Сергій БУРЛАКОВ,**
м. Дніпропетровськ

ТОЧКА ЗОРУ

Не боюся, але серйозно побоююсь того, що Московський патріархат перейде на григоріанський календар раніше від Київського патріархату. І тоді створиться ситуація ще глупотніша од нинішньої.

Про цю проблему, розв'язання якої кінце не обійднє — і то вкрай терміново! — пишу од 11 лютого 1995 року (ось вже і ювілей “на носі”). Саме тоді, чи не вперше у сучасній вітчизняній публіцистиці поставив питання: “За яким календарем житимемо?” Бо життя водночас за двома календарями — григоріанським і юліанським, подвійне відзначення нового року (а вже тепер бачимо і подвійне святкування Різдва) — це очевидний анахронізм, який тільки на перший погляд видається дрібницею.

Коли Церква силою більшовицького невігластва і ленінсько-чекістської жорстокості була “відділена” од держави, така подвійність виміру часу могла бути якоюсь мірою виправдана відокремленістю світу православного мислення від мислення категоріями комуністичної брехні та лицемірства.

Нині, коли в діючій Конституції незалежної України читаємо такі високі слова: “...усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішніми та прийдешніми поколіннями,” — то це підтверджує той звершений історичний факт, що Основний Закон Держави визнає громадян держави підданими Бога, а отже визнає Церкву як суспільну, громадську, духовно-світську організацію і важливий

елемент державного устрою.

Подвійність виміру часу — це не дрібниця; пояснення цієї подвійності так званою традицією — не витримує жодної критики. Із сумом треба визнати, що подвійність (і не тільки у вимірі календарному) стала елементом нашої свідомості. Наявність двох стилів у виз-

одне, для так званих простих (читай — чесних!) громадян — інше?

Дві системи різних можливостей, дві державні мови, дві України — східна і західна, дві Церкви — московська і українська, дві правди про істинний стан речей в державі, дві статистики, два календарі — старий і новий, два век-

переходите на нормальний світовий календар? Адже цей анахронізм стримує наш рух у світову цивілізовану спільноту і, певним чином, знижує довіря до нас”. Відповідь була: “Паства не готова”.

А тим часом, ширяться чутки про перегляд деяких дотеперішніх постулатів у патріарших палатах Мос-

ріод візиту Святішого Отця Івана Павла II до Києва і Львова.

Московсько-російська Церква завжди була і залишається, передусім, організацією ідеологічною, яка стояла і стоїть на сторожі політичних, імперських інтересів Кремля. Саме тому перехід цієї Церкви на новий стиль визначення часу (якби він зараз відбувся) був би ще одним відчутним ударом по незалежності України.

Адже тоді б і Українській Церкві Київського Патріархату довелося переходити слідом (!) за Москвою, ще раз добровільно визнаючи свою залежність, вторинність, додаючи нових аргументів апологетам МП, котрі намагаються переконати світ у неканонічності УПЦ КП.

А вони таки перейдуть. У “Рік Росії в Україні”. І паства не чичиркне. Шкода тільки (якщо таке трапиться), що саме українська Церква стане свідком і участини цієї події у глупоті.

ОЛИБАРД

● P. S. Минулий тиждень, так само, як і щороку в ці дні, у Католицькій Церкві був тиждень молитов за єдність християн. До київських храмів приходили на спільну молитву православні, англікани, лютерани, адвентисти... Разом з католиками молилися за мир, спокій і щоб — як сказано в святому Письмі, — “була одна вівчарня і один пастир”.

На цих спільних молитвах ніколи не буває лише священиків Російської Церкви, хоча запрошення їм надсилають...

НА КОГО ВІН ПРАЦЮЄ?

Перед Новим роком отримали новорічні вітання від нашого Президента. Шкодуємо, що викинули на смітник, а треба було б відіслати це привітання йому. Та шкода конверта.

Хотілося його запитати, чи він і справді не знає, як живе простий люд, особливо пенсіонери і безробітні, які йому довірили на виборах, коли він говорив, що то тільки вчився керувати, а тепер вже по-справжньому буде працювати. Країна доведена до зубожіння.

А чи знає Леонід Данилович, скільки нашого люду, в основному молодого віку, тиняється зарубіжними країнами по заробітках і як їм там живеться? А куди попадають наші найкращі молоді жінки та дівчата?

Боляче дивитися на дітей-жебраків, що й до школи не ходять. І це ж не лише на периферії, а й у київських підземних переходах їх достатньо.

Та до чого ж він довів Україну і її роботящий люд! Боляче дивитися на молодих людей, які на ринках працюють реалізаторами... А цій ще молоді треба родити і ростити дітей. Яке ж

Фото Т. Карлінської

ЦЕРКВА —
ЦЕ ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНА

наченні часу (старого і нового) є звичайним рудиментом комуністичної епохи, яка будувала свою ідеологію на двозначностях, на двох правдах, на подвійності оцінок життя. І тому щороку (і без сорому!) спостерігаємо цей шедевр абсурду — старий новий рік.

Поставимо собі запитання: кому вигідно, щоб в Україні надалі тривало існування двох різних стандартів життя? Для корумповано-кримінальної верхівки —

тори політики — на захід і на схід (хоча й тут все шито білими нитками) — все це штучно створені межі поділу суспільства для реалізації доведеного до московської досконалості принципу поділяй і владарюй. Один “Рік Росії в Україні” чого вартий за масштабами свого лицемірства, підступності, подвійності!

Ще три роки тому спитав у Його Святості Патріарха Філарета: “Чому не

ковського центру. Зокрема й про варіант можливого визнання російською Церквою астрономічної правди часу і здійснення наміченого переходу на григоріанський календар.

У пресі вже повідомлялося й про деяку активізацію листування між Москвою і Римом. Алексій II явно хоче відновити свій авторитет у світі, втрачений у зв'язку з очевидно дурними акціями російської Церкви (в тому числі в Україні) в пе-

ПРО ГАЗЕТУ

національно-патріотичного спрямування у сфері запобігання моральній і духовній деградації молоді”, Вам варто було б спробувати свої сили у репортерському відтворенні подій, які відбуваються на Ваших очах або за Вашою участю. Це можуть бути характерні (типові) сценки з життя, поточні інформації, епізодичні замальовки подій, випадків зі щоденної рутини.

Ясно, що ніхто не може стати Джеком Лондоном у 21—22 роки, але щоб їм стати потім, треба починати саме у ці роки. Отже, ми пропонуємо Вам надсилати свої дописи до редакції; можливо деякі з них виявляться вартими опублікування. Умова у нас лише одна: у дописах повинні бути неспростовні факти, чиста правда, дух доброти і справедливості.

Стефан КОСТКА

● До речі. Чи багато Ваших колег читають “Слово Просвіти”, чи наші публікації стають предметом обговорення? Які саме матеріали обговорювалися і які висловлювалися думки з цього приводу? Які публікації викликають сумнів і недовіру читачів, а яких найбільше очікують перед надходженням чергового числа? Чи (і як) використовуються опубліковані матеріали у навчально-виховній, ідеологічній, морально-психологічній підготовці воїнів? Пишіть. І нехай Ваша думка випереджає слово. Слово неспішне, обдумане.

НАС ЧИТАЮТЬ
ВІЙСЬКОВИКИ

З особливою радістю отримуємо в редакції листи з трикутною печаткою “МО України. Лист військовослужб. строкової служби”.

Цього разу — від пана Юрія Худоби, який, судячи з усього, до життя ставиться серйозно, часу на дурниці не витрачає, працює над самовдосконаленням, закінчив технікум, а нині й у війську не марнується.

Саме через призму баченого в армії юнак вважає, що нашій газеті слід ширше висвітлювати обставини (в тому числі й подекуди нестерпні умови) служби строковиків, більше подавати матеріалів про культурно-виховний процес у молодіжному середовищі, виносити на шпальти реальні факти цього процесу.

Приємно було побачити в дописувачеві нашого однодумця (“живу українською національною ідеєю і вірю в благополуччя України”).

На думку Юрія, газеті не вистачає висвітлення діяльності (в тому числі внутрішньої) політичних партій і громадських організацій державницького спрямування.

Шановний пане Юрію, судячи з підкреслених Вами суперрубрик, а також виходячи з Вашого бажання “реалізувати свої інтереси через участь у діяльності партії або громадської організації

МІКРОЕСЕ

«НА НАС ВИШИТІ
ХРЕСТИКОМ
СОРОЧКИ...»

Іноді прикро, коли кричиш і кличеш занадто емоційно й голосно: “Люди!!!”, а вони, почувши оклик, обов'язково злякаються і зроблять вигляд, що не почули.

Вони вже звикли бути не людьми. Вони — парафіян, електорат, козацтво, робітничий клас, українці, татари, галичани, п'ємонт, еліта, олігархи, мастодонти пера і ще якась худоба чи якісь, як ярличок на товарі, як ознака від розуму ближнього. І коли вони подумки об'єднують усі ці найрізноманітніші означення до одного букету, вони обов'язково назвуть його традиційною українською мальовничою культурою... і заплачуть. Заплачуть-заридують: їх культура їх же не влаштує, не по них буде одягнута, не ними написана.

Вони так і не навчилися читати, хоч і писали і читали цілі сторінки між рядками. Вони так і жили, між рядками. Вони про безпосередність і щиросердність уже вичитують лише між рядками. Вони виробили звичку швидкого і розумного читання й забулися читати у ритмі свого серця і серцем.

І не встигне впасти сльоза з їхнього ока, й не встигну змигнути, коли побачу вже не “Слово Просвіти”, а слово від одного “пресвітера” і не вільну і соборну Україну, а собор для вільних від українського народу. Вони ще кажуть, що це не вони у всьому винні, а інші, ще гірші за них. Вони не хочуть змінитися, вони навіть забули, як бути здоровими. Вони вмирають від задухи та інфарктів у розквіті інтелектуальних і творчих сил, а їм пишуть “Дитинки” і “Школярики” і вчать правильно дихати і не жертви навіть на християнські свята м'яса. А вони крутять пальцем біля чола, завжди шанують тільки покійних (тому і великих) авторитетів від скальпелів і кажуть: “Як так у холодну воду? Та ми ж християни, не язичники, потомствені козаки, на нас вишиті хрестиком сорочки, на свята ми завжди їх одягаємо і на все готові, коли перваку вип'ємо!!! Ми не якісь там йоги-вегетаріанці, не якісь там невірні турки. Як так християнин-русич і без вина, і без горілки?...” Вони ніби не знають, що в Христа в Ізраїлі не було чаю, а тільки молоде вино і маца; і пили його учні молоде вино замість чаю-води, і їли опрісноки, як хліб... І просвітилися у п'ятдесяті ніч, коли були чистими душею і тілом. І не встигаєш дописати рядка, коли почуєш ще прикрішу новину: у Криму чубиться російськомовне й затуркане батюшками й отаманами неукраїнське козацтво і кримські татари за землю й межі.

І думаєш, що не існує меж без людини розумної: у природі без людини все раціонально співіснує і допомагає одне одному жити, проникаючи одне в одне...

Олександр КОВТУН,
с. Слобода Шаргородська,
Вінницької обл.

Ніна ДУБИНА,

● м. Кобеляки Північної обл.

Від редакції: Це лише один, але досить типовий з великої кількості подібних листів, на одну тему, які отримала газета у січні.

КРЕДО МИТЦЯ

— Яке відновлення? Дайте руїнам спокій! Треба будувати нові храми. Відступити на метрів десять вбік і збудувати новий собор. Скажімо, в пам'ять Михайлівського Золотоверхого. Бо архітектуру ще якось можна умовно відтворити... Але живопис, фрески, мозаїку?

— **Хочуть Десятинну церкву відтворити...**

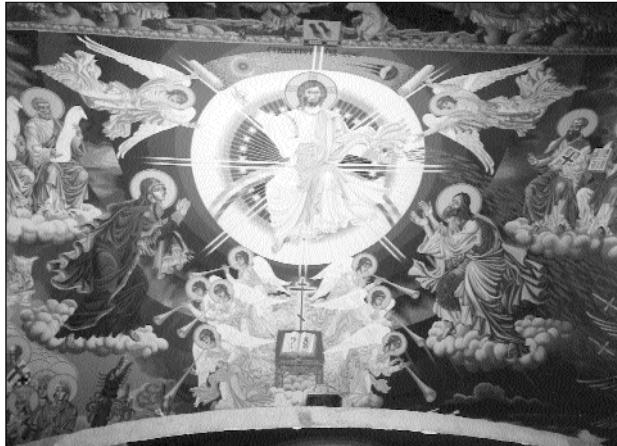
— Дуже смішна ідея. Вони ж не зможуть навіть копію зробити. Зрештою, кого цікавить копія? Греки чогось не поспішають відбудовувати Парфенон. Може, у них мармуру не вистачає? Вже скільки століть бовваніють руїни... Чи не тому, що туриста не привабиш копією. Вони їдуть помацати оригінал, якогось камінця прихопити в кишеню. Доторкнутись до вічності... Нехай їх і дурять: періодично привозять нового щабеню. А у нас? Кажуть, що в незалежній Україні збудували 2000 храмів. Багато... А чи є поміж них бодай один визначний? Не кажучи про шедевр... Ну от як можна зараз створити ікону Рубльова? Чи фрески Діонісія... Це неможливо.

— **У Михайлівському ніби є фрески...**

— Аякже, так на тебе одинадцятим століттям і "дме". От вже ці мені "зодчі" із їхньою сверблячкою до лаврів "ренесансу"... Будівничі. Якщо в Україні не було єгипетських пірамід... То що, може, нам їх треба спорудити посеред майдану Незалежності?

— **Про "піраміди" не знаю, а от Ворота Золоті відновили...**

— Кожух над руїнами натягнули. Кого ми хочемо обдурити ці здивувати? Немає у нас шедеврів архітектури. Знищили. Кого цікавить церква Пирогош? Має якесь історичне значення? ХХІ століття... Краще б залишили пам'ятний знак. Мовляв, тут стояла церква, в котрій князь Ігор молився перед походом. Натомість відбудується масове знищення раритетів. Видубецький монастир... Закинутий, нікому не потрібний. Невдаю я був у Переяславі-Хмельницькому. В якому жакливому стані

Не сподівалася, що розмова з Анатолієм Гайдамакою поверне у відверто архітектурне русло. Пан Гайдамака — народний художник України. Проте про власну творчість обмежився лише скромними "вкрапленнями". У мистецтві трактує себе як поетичного реаліста. Попри солідний список персональних виставок не вважає живопис своєю основною справою. Будує храми. У Македонії, у місті Радовіш йде до завершення церква Святої Трійці. За візантійським канонам, проте ніякого "запобігання" перед середньовіччям. Сучасний храм. У Запоріжжі за ескізами Гайдамаки будують церкву в козацькому стилі. Основне творче кредо: не руйнувати. Будувати нове. І на вільному місці. На тлі сучасної архітектурної вакханалії вважає себе "антиархітектором".

НІША ДЛЯ «ІНВАЛІДІВ» ЖИВОПИСУ...

там Успенський собор... Зате знаходяться гроші на все оте мармурове столичне страхіття. Позорище... Більших ворогів архітектури, аніж самі архітектори, поки що немає. Оті скляні ящики, що мовби натякають на ультрамодерн, нас правді нічого не виражають. Та ще у сімдесяті у Белграді спорудили таке скляне диво, готель "Інтерконтиненталь". Помпезний... Тоді він вражав. Сьогодні Європа відмовилась од скла. Із запізненням на шістдесят років "попхали" його на Київ. Будь ласка, в центрі столиці біля консерваторії, класичної архітектури, склепали отой скляний "дніпрогес"...

— **Попри те, що у Європі дбають про природний матеріал, ультра-скляний дизайн — також не рідкісне явище...**

— Віддають перевагу екологічно чистому дереву. Та ще й нам пропонують за "європейськими" цінами. А ми вже встигли повикидати на смітник старовинні комо-

ди й шафи. Понаставляли "стенки", "коври" і псевдокришталі. Замість того, аби відновити в старовинних будинках дубову столітку, ліпимо "єврорами". Жак...

— **Країну охопив тотальний несмак... Як інакше пояснити?**

— Відбулась підміна поняття. Що копія, що оригінал... "Все єдно". Гроші, гроші й гроші. Склепати копію набагато дешевше, ніж відреставрувати оригінал. "Каждая эпоха должна оставить свой след", — так собі думає група псевдоестетів. Крім цієї совдепівської "мантри" у їхніх мізках немає нічого. Порожньо... Це ж смішно подумати, що через сто років майдан Незалежності вважатиметься шедевром. Уже сьогодні його забудова — позавчорашній день. А вони все на Ейфелеву вежу кивають, мовляв, теж колись називали страхіттям Парижу. Але ж то великий Гауді споруджував... Було зовсім інше мислення, на сто років наперед. Модерн. Філософія... А

тут притягнули кримську капітель, яка не має жодного відношення до України, на гору традиційно воздвигнули жінку з піднятими вгору руками. Це все уже було, було, було. І не тільки у старовинному Будапешті. Навіть на мості Патона. Стільки отого радянського псевдомонументалізму, з піднятими руками... На ВДНХ снопи тримають, на мості Патона голубів. На Майдані — калину. Крутенна символіка, а ще крутенніше мистецьке вирішення.

— **Недоучня?**

— Мабуть. Як інакше можна було поєднати барокові рельєфи, "піраміди" та "дніпрогес" на Майдані? А ще мали ж сверблячку: "дванадцять апостолів" — видатних людей України — поставити. У Будапешті вже давним-давно стоїть такий скульптурний ансамбль. Століття...

— **Краще би замки відновлювали... Небагато вже їх і залишилось. Кам'янець-Подільський, Мукачеве, Львів... У Суботові церква Богдана**

Хмельницького у жакливому стані.

— Ми колись з Володимиром Вербицьким, фанатом музейної справи, подали до Кабінету міністрів чотириста фотографій руйн архітектурної спадщини. Раритети, з котрих поробили туалети. Від "державників" досі ніякого відгуку та ще й фотографії не повернули. Згубили. Зараз займаюсь Черніговом. Розумники вирішили котлован "організувати". Вирити такий собі "метроград", на кшталт столичного. У місті порожні площі, в магазинах — хоч велосипедом вирулюй — у людей грошей немає... Зате як у Києві. Чому би в якомусь Жаб'є підземне "сільпо" не вирити?

— **Пане Анатолію, адже ви архітектор... Хіба у вас немає нових ідей?**

— За фахом я "музейщик", за духом "антиархітектор". Тому що виступаю проти ідей, що висувають сучасні "бабушкіни". Ніколи ніщо не ламаю. Мій концепт: будувати на чистому місці. Це

ж вам не анекдот із Лядськими воротами...

— **Який анекдот?**

— Це коли споруду 21 століття "макіяжать" під старовину. Ніби у Софійському заповіднику... Штукатурка 18-19 століття, а цегляний каркас — одинадцятого. Традиційно, туристам на втіху, виставляють шмат древньої "кладки". Світова практика. Приємно торкнутися вічності... От і стоять посеред площі Незалежності ті нещасні Лядські ворота дворічної "старовини" з лейблом "кладки" на боці.

— **Абсурд... Навзаєм також розкажу анекдот. Гуляв Київом... Мовляв, от би ту позолочену Лядську браму перетягнути до будинку Київської держадміністрації. Зробити таку собі тріумфальну арку...**

— Сміх кризь сльози... Чомусь люблять шукати якусь надтонку межу між чорним та білим. Я не прихильник цих нюансів. Високе мистецтво відчувається одразу, воно заворожує. Це не обов'язково дихання старовини, шедеврально "вітання" від майстрів Ренесансу. Йосип Цадкін — наш сучасник. Геніальний скульптор. Його образ "Ван Гога" та "Зруйнованого Роттердама"... То шедеври. Останній встановлений на площі Роттердаму. Його інша назва: "Місто з вирваним серцем". Це не просто відтворення ілюстрації з дитячої книжки про Кия, Щека, Хорива та сестричку Либідь. У Цадкіна філософський образ. Лише натяк на людську постать... Там, де серце, немов слід від воронки. Вирване й пошматоване. Пам'ять про трагедію зруйнованого німцями Роттердама.

— **На завершення щось нейтральне і незаангажоване у нашу архітектурну дійсність... Ваша думка про "Чорний квадрат" Малевича. Шедевр?**

— Насмішка. "Чорний квадрат" виявився чудесною нішею для "інвалідів" живопису. Хто не вмів малювати — працює "під Малевича".

● Розмовляла
Уляна ГЛІБЧУК

На фото: фрагмент розпису Церкви Святої Трійці у Македонії та загальний вигляд храму.

СОРОМНО, ПАНОВЕ!

Фільм "Алла Горська" — це не крик душі, це — стогін. Це сумна, трагічна історія, яка продовжується у наші дні. Біль душі Алли Горської, її яскрава творчість, її беззахисна, безмежно відверта чесність і самовідданість у справі відстоювання права Нації на життя у власній Українській Державі, досі відомі лише її найближчим друзям, сподвижникам і обмеженому колу інтелігенції. **Нація** про Аллу, наразі, переважно, десь щось таке ніби чула; у школі її "не проходять"...

Справа навколо хронікально-документального фільму "Алла Горська" проста і прозора, як крапля води: його треба демонструвати на широкий загал. На це потрібна відповідна вказівка відповідного адміністратора. Відповідний адміністратор під свою вказівку хоче мати аргумент (наприклад, якщо фільм отримав якусь "гілку" на міжнародному кінофестивалі у... приміром, Сан-Себастьяні).

Щоб отримати міжнародне відзначення і їхнє визнання нашої

НЕМАЄ ГРОШЕЙ?! ЧИ СОВІС-

"Немає грошей", — ця сучасна універсальна формула, абсурдна за своєю формою і брехлива за змістом, є чи не найяскравішою характеристикою діючої системи організованого гноблення національної освіти, охорони здоров'я, культури.

Україні там — треба туди повезти фільм. Щоб його туди повезти, треба мати аж 2000 (дві тисячі) доларів США. Це менше, ніж витрачає один середній чиновник на одну свою чергову поїздку не обов'язково до якогось Базеля чи Брюсселя, а й до Симеїза чи Лівадії у справах особистих.

Цей хамсько-бюрократичний вислів — "немає грошей" — може задовольнити хіба що відвідувачів дитячого садка, бо школярі-початківці, йдучи вулицею, вже досить точно називають цифри вартості люксових автомобілів, прибутку і майна їх власників, що проїжджають поряд.

"Немає грошей" — це певний комплекс сучасних понять і стосунків у суспільстві, економіку якого вже давно називають кучмономією, що структурується не

за принципами раціональної доцільності, а за кланово-кримінальними "поняттями" і особами, офіційно прикритими іноземним словом **олігархічні**.

Водночас, "немає грошей" — це певний етап життя творчої людини і її твору. Етап поневірянь і приниження, а для декого — й перевиховання, деморалізації, падіння. Бо наступною сходинкою після "немає грошей" настає "шукай спонсорів", тобто отих, що спільно пролітають поряд на своїх люксових авто, не відриваючись од мобілок — роблять гроші, яких "немає".

"Народ має знати своїх героїв" — це третя і остання сходинка після "немає грошей" і "шукайте спонсорів", з якої можна хіба що впасти долу.

Розповідає автор фільму —

Олена Левченко: "Після 1988 року, коли багато політ'язнів вишло з таборів, я прочитала в журналі "Дніпро" листи Алли Горської до О. Заливахи. Була вражена її сміливістю, благородством і величезною любов'ю до України, вдачею великого романтика. Тоді це мене ще не виштовхнуло на сценарій. Я зробила фільм "Українці, ми врятовані" (про першу "Червону Руту"), потім зняла "Художник Микола Кумановський"... "Аллу Горську" пані Олена почала створювати 1995 року. Сценарій прийняли у 1997-му і запустили у виробництво. А потім почався біг із перешкодами... Прем'єра відбулася у Будинку Кіно аж 20 грудня 2001 року. Ще був один показ для вузького письменницького кола. І все. Публіка його не бачила.

А фільм необхідно подивитися всім. Свідомим і несвідомим. Українцям і не українцям.

На міжнародний фестиваль фільм варто виставити. Але ще важливіше — демонструвати його тут, в Україні, у великих столичних кінотеатрах і напівзруйнованих сільських клубах, де культура часом обмежується так званими дискотеками.

НА РИНКУ ПРАЦІ

— **Багато хто з читачів уже мало вірить владі, обіцянкам і “не дуже смачним” статистичним звітам. Тому чи не могли б Ви, Тетяно Миколаївно, почати з кінця, тобто з солодкого екзотичного десерту?**

— Екзотика в бюрократії? Ну хіба що ось таке: наше управління відмовилось од виділених нам коштів у сумі 30 тис. грн. на капітальний ремонт старого будинку, в якому ми розміщуємося. Водночас ми вийшли з ініціативою до своїх колег з інших управлінь і районів столичної адміністрації підтримати нас у цій справі аналогічним чином, а отже, спрямувати ці кошти на забезпечення рівня мінімальної заробітної плати у бюджетній сфері м. Києва (185 грн. з 1 січня 2003 року). Тим більше, що груднева середня заробітна плата працівників культури, освіти, охорони здоров'я у столиці була вдвічі нижчою від середньої по місту.

— **А чи ці, обділені зарплатою, працівники якось ображалися, виступали з вимогами?**

— Було зареєстровано колективні трудові спори між ЦК профспілки медиків і Мінохоронздоров'я. Було визнано факт порушення закону і прийнято відповідні Постанови уряду. З цього року вирішено призупинити дію положення про прирівняння середньої зарплати у закладах культури, освіти, охорони здоров'я до середньої по промисловості. Причина

проста — немає коштів у держбюджеті. А тим часом, у бюджетній сфері працює 26,6% киян, серед яких найбільше працівників із зарплатою нижчою од прожиткового мінімуму.

— **Як сприйняли Вашу ініціативу колеги з інших підрозді-**

ТЕТЯНА КИСІЛЬОВА: «ПІДНЯТИ ЗАРПЛАТУ ВЧИТЕЛІВ»

Мой співрозмовниці — Тетяні Кисільовій — не позаздриш; вимоги, що пред'являються до столичного Головного управління зайнятості і працевлаштування, яке вона очолює, чіткі і категоричні: у Києві не повинно бути безробітних серед бажаючих

лів адміністрації?

— На колегії нас підтримали, передусім, працівники освіти, інших управлінь. Адже ситуація відома: незважаючи на масу вакансій, молоді педагоги не хочуть йти на зарплату у 270 грн. Тому наша пропозиція — це реальний крок у напрямку зміцнення статусу інтелігенції.

— **Тетяно Миколаївно, скажіть, будь ласка, чи мають підстави чутки про наповнен-**

ня Києва мігрантами з регіонів?

— Кількість громадян-приїжджих, які працюють в Києві з інших регіонів України, оцінюється приблизно у 180 тисяч осіб. І всі вони тут знаходять роботу. Зараз, після проведеної нами перевірки

фото Т. Карпінської

підприємств столиці, виявлено додаткові робочі місця. І це при тому, що керівники близько 40% підприємств намагаються приховати свої резерви ринку праці.

— **Але ж Київ — це певний виняток. У західних регіонах люди не можуть знайти робо-**

ти... — Там ситуація ускладнюється ще й тим, що має місце певна невизначеність. Значна частина людей працює за кордоном, а тут

вони зареєстровані як безробітні, сім'ї отримують субсидії...

— **Яких професій сьогодні потребують найбільше кийські підприємства?**

— Кваліфікованих слюсарів, електрозварювальників, будівельників, журналістів, менеджерів...

— **Випускники яких вузів найлегше знаходять собі роботу?**

— Перш за все — Національного технічного університету (КПІ).

— **Чи це є ознакою того, що змінилася ситуація по конструкторах, технологах, проектантах?**

— Тут спостерігаємо явне зростання вимог роботодавців. Тому що, з одного боку, існують вакансії з цих спеціальностей, а з другого — є безробітні з таким фахом. Роботодавець здатен і згоден платити більше, але за більшу фахову спроможність працівників.

— **Чи можна сказати за Вашими даними, що у нас розширюється сфера виробництва?**

— Цікаве запитання. Скажу так: якщо в цілому по Києву приймають на роботу більше працівників, ніж звільняють, то по промисловості — ситуація прямо протилежна. А кількість новостворених робочих місць у промисловості становить лише 17% від загальної кількості нових.

— **Тобто народ іде у сферу послуг, фінансів, управління тощо...**

— Це загалом характерно для столиці. Тим більше, що є тенденція виведення шкідливих вироб-

ЦИФРИ І ФАКТИ

КРУ ВЖИВАЄ ЗАХОДІВ

Столичне Контрольно-ревізійне управління підвело підсумки ревізій і перевірок фінансово-господарської діяльності 43 кийських установ і організацій культури, у 39 з яких виявлено порушення фінансово-бюджетної дисципліни на загальну суму понад 27 млн. грн., тобто у 75 разів (!) більше від попереднього року.

Передусім, йдеться про витрачання бюджетних коштів (їх завжди мало), умови отримання, призначення і використання яких чітко детермінуються відповідними документами і не повинні викликати непорозуміння. Здавалося б, усе ясно: є кошторис, а отже, й напрямок витрат. Проте порушення вимог щодо кошторисного комплексу керівниками закладів культури столиці завдало державі збитків в минулому році на суму 368 тис. грн. Так, у мистецькому навчальному закладі “Натхнення” отримали і сплатили за енергоносії майже 30 тис. грн. ще до того, як ці енергоносії отримано, а ще понад 13 тис. грн. взято з капітальних витрат на поточні видатки.

У музеї мистецтв ім. В. та Б. Ханенків за рахунок коштів бюджету, призначених на утримання установи, оплачено навчання сина головного бухгалтера, перевищено суми витрат на зарплату, за рахунок поточних проведено капітальні витрати (майже 25 тис. грн.), включено до витрат на оплату праці витрати на придбання проїзних квитків (майже 19 тис. грн.). Загалом у музеї виявлено фінансово-бюджетних порушень на суму близько 50 тис. грн.

У 13 об'єктах контролю (30% від перевірених) виявлено порушення, пов'язані із зайвою оплатою на загальну суму 63,2 тис. грн. На 11 об'єктах виявлено незаконні витрати державних коштів по зарплаті, преміях, матеріальній допомозі (зокрема в Кийському театрі ляльок і Національному музеї ім. Т. Шевченка).

Майже на 140 тис. грн. виявлено порушень при наданні в оренду нежитлових приміщень (зокрема у кінотеатрах “Жовтень”, “Ленінград”); занижувалися ставки орендної плати, у документації зменшувалися обсяги орендованих площ...

Цікавий економічний прийом виявлено у деяких з ревізованих організацій і установ культури — облікове заниження вартості активів. Наприклад, у “Кийському молодіжному театрі” не проведено дооцінку основних засобів на 23, 7 млн. грн.(!), у кінотеатрі “Загреб” — на 2,04 млн. грн. Ясно, що це створює підстави для виникнення певного інтересу не тільки з боку фахівців на ринку нерухомості, а й з боку контролюючих органів.

Вжитими заходами з боку КРУ забезпечено відшкодування втрат у цій сфері столичної діяльності на суму 26,8 млн. грн., притягнуто до дисциплінарної та матеріальної відповідальності 31 посадову особу, до 62 осіб застосовано адміністративні стягнення, передано до правоохоронних органів матеріали ревізій 4 установ культури на суму збитків 514,4 тис. грн.

Досвід Києва найближчим часом буде поширено на всю Україну.

● **Стефан КОСТКА**

ФАКТИ І ОЦІНКИ

Порівняння масштабів. Воно включає приблизно 2500 споживчих товарів і послуг, 34 види занять для перерахунку неринкових державних послуг (охорона здоров'я, освіти, державне управління), 190 інвестиційних товарів і 20 будівельних об'єктів.

ЧИ УКРАЇНА В ЄВРОПІ?

Середній рівень ВВП на душу населення за паритетами купівельної спроможності (ПКС) національних валют до американського долара, що використовується в усіх порівняннях (зокрема й для інших регіонів світу) як базова валюта, 1999 року по 15 країнах Європейського Союзу з їхнім 377-мільйонним населенням становив 23180 дол. Серед них найвищі показники мав Люксембург — понад 43 тис. доларів, що майже в 1,9 раза вище, ніж у середньому по ЄС. Настільки вражаючі успіхи цієї маленької за чисельністю населення країни значною мірою визначаються доходами, одержуваними банківським, а не реальним сектором економіки. У найбільших за кількістю жителів країнах Євросоюзу — ФРН, Великобританії, Франції, Італії — ВВП на душу населення майже однаковий — 23-24 тис. дол. А “найбіднішою” з 15 країн ЄС є Португалія з 17,1 тис. дол.

Серед 43 країн Європи і неєвропейських держав, що беруть участь у європейських порівняннях, Україна посідає “почесне” останнє 43-тє місце, маючи ВВП на душу населення у 3693 дол. Додамо, що ця величина в 1,9 раза нижча середньосвітової (6980 дол.

ОСТАННЄ МІСЦЕ УКРАЇНИ ЗА РЕЙТИНГОМ БРЮССЕЛЯ

фото О. Кутлякметова

1999 року), що включає, зокрема, бідні країни Африки й Азії. На превеликий жаль, наш показник становить лише 16% від середнього рівня по країнах ЄС і лише 11% — від рівня США.

За офіційним курсом виходило б іще гірше — близько 630 дол. на душу проти 23653 для 15 країн Євросоюзу, тобто якихось 2,7%.

Без зайвих коментарів зрозуміло, наскільки ЄС може бути зацікавлений прийняти до своєї сім'ї такого бідного, зате стратегічного родича. Причому йдеться не про Мальту чи Кіпр з 400-700-тисячним населенням, а про країну, що 1999 року мала все ще майже 50 мільйонів і поси-

дала серед держав, повністю розташованих у Європі (тобто крім Росії й Туреччини), п'яте місце після ФРН, Франції, Великобританії та Італії за чисельністю населення.

Серед 13 кандидатів першої та другої хвилі на вступ до ЄС, ВВП на душу населення коливається від 15813 дол. у Словенії (68% до середнього показника по ЄС-15) до 5441 дол. у Румунії (23%). Вступ до ЄС Туреччини (26% ВВП до рівня Євросоюзу) з її 66-мільйонним населенням, яка є давнім членом НАТО, особливих позитивних емоцій у цьому співтоваристві не викликає. А нам іще до Туреччини далеченько.

Нещодавно опубліковано результати досліджень внутрішнього валового продукту (ВВП), проведених Європейською комісією.

БУДЬМО УВАЖНІ ДО ДЕТАЛЕЙ!

За продуктами харчування наш обсяг споживання на душу населення становив 1999 року 30% від рівня в країнах Євросоюзу. Ми ближче до європейців за хлібопродуктами, картоплею, але істотно далі, коли йдеться про м'ясо та молочні продукти. А ось щодо одягу і взуття наш сумарний рівень споживання становить тільки 6%, щодо транспорту, включаючи як витрати на придбання легкових автомобілів та бензину, так і оплату проїзду в тролейбусах, автобусах, метро, — приблизно в 22 рази менше. У цілому ж за кінцевим споживанням на душу населення ми відстаємо від країн Євросоюзу приблизно в 6,2 раза. Зовсім мізерні співвідношення за валовим нагромадженням основного капіталу — лише 8%, у тому числі трохи більше 3% за витратами на душу населення на машини та устаткування. Загалом, куди не кинь, нам до рівня Євросоюзу дуже далеко, відділяє од нього не одна зупинка.

На єдиному пішохідному переході в районі Мостиської з Польщі до нас тягнуть більш дешеві п'ятилітрові сулії з олією, пральні порошки й непогане взуття.

— залишаються житлово-комунальні послуги, транспорт і охорона здоров'я. Щоправда, навряд чи хто з громадян європейських країн ризикне вирушити лікуватися в українські лікарні, навіть попередньо прихопивши з собою постільну білизну, ложку, тарілку, не кажучи вже про ліки, або ж спеціально приїде, щоб покататися за 50 коп. на тролейбусі.

ЩО ДЕНЬ ПРИЙДЕШНІ НАМ ГОТУЄ?

Сьогоднішні реалії з ВВП залишаються невтішними. Звичайно, не можна забувати, що 1999-й був для України роком найбільшого спаду його обсягу. За той рік він становив тільки 40,8% від рівня 1990-го. Останні три роки наш ВВП потроху зростає: на 5,8% 2000 року, досить солідно — на 9,1% — 2001-го й майже 4% торік. За три роки вийшло збільшення на 20%, або до 49% від рівня 1990-го. Тобто ми все ще вдвічі бідніші, ніж 1990 року і перебуваємо приблизно на рівні дуже далеких 1968-1970 років.

На наступні чотири роки Мінекономіки обіцяє нам зростання ВВП на 28,3%. І досягне він 63% наших, невисоких за європейськими мірками, показників 1990 року. Це буде ще навіть не рівень кризового 1993-го. Ми втратимо приблизно 20—25 років, тобто життя цілого покоління, для повторного виходу на рубежі 1990 року.

● **Андрій РЕВЕНКО,** доктор економічних наук

ЖАХЛИВА НІЧ

“Це сталося в березні 2001 року, — згадує Леся. — Близько третьої години ночі, коли всі мешканці квартири мирно спали, трапилося лихо: вийшло з ладу пластмасове кріплення до бака в туалеті. Вода просочилась у квартиру поверхом нижче.

“Ви безсовісна жінка! Подивіться, що ви натворили!” — кричала на мене потерпіла сусідка Лідія Іванівна (з етичних міркувань ім'я змінено).

“Я не винна, — пробувала виправдатися я, ведучи розмову коректно і не опускаючись до базарної лайки, — але оскільки аварія відбулася на моїй території, — я звичайно допоможу Вам із ремонтом. Але давайте зробимо все за законом”.

Наступного дня комісія ЖЕКу, оглянувши сусідчину квартиру, встановила, що для відбудовного ремонту слід побилювати стелю, переклеїти шпалери та відремонтувати електропроводку на загальну суму 281 гривня 83 коп.

НЕВГАМОВНИЙ АПЕТИТ

Позичивши гроші, я вирішила негайно розрахуватися з сусідкою і навіть встигла сплатити їй 160 гривень, щоправда без розписки: ми ж сусіди. Прийнявши гроші, сусідка заявила: “Мені гроші не потрібні — робіть мені ремонт”. Погодившись, я домовилася з майстром по ремонту квартири, і вони, разом із сусідкою, поїхали на ринок “Юність” за придбанням (за мої гроші) нових шпалер. Але на ринку від багатющого вибору товару очі Лідії Іванівни розгорілися. Вона почала вимагати для себе “елітні” шпалери, вартість яких значно перевищувала ціну її стареньких та вицвілих, що були залиті. Потім сусідка й зовсім заверебувала: “Той ремонт, що ви збираєтеся мені робити, мене не влаштовує!”, — і зовсім відмовилась од моїх послуг.

Збентежена, я звернулася за порадою до майстра ЖЕКу Г. Ольшанської, яка сказала мені так: “Гроші Ви сусідці давали, на ринок возили, ремонт зробити намагалися, отже, совість Ваша чиста. Не ваша вина в тому, що вона сама не знає, чого хоче”.

Я заспокоїлась, але навіть не уявляла, що за мою спиною збираються чорні хмари. Через два з половиною місяці після залиття Лідія Іванівна звернулася до науково-дослідного будівельного інституту з проханням провести в своїй квартирі комплексний ремонт. Окрім заміни шпалер та штукатурки стель, загальноремонтні роботи вмістили в себе також паркетне покриття, облицювання кахлем та багато інших відбудовних робіт, які не мали нічого спільного з наслідками конкретного заливття. Маючи на руках кошторис, що вп'ятеро перебільшив суму збитків, окреслену ЖЕКом, сусідка підступно подала на мене до суду. Напевно, вона вирішила витягти з мене якомога більше грошей, за мій рахунок зробити собі євроремонт, використавши факт заливття як привід.

“Совість у Вас є? — запитала я сусідку, — Ви, мабуть, думаєте, що я банкір? Ні, я — звичайний бібліотекар і отримую досить скромну платню. Крім того, у мене на утриманні студентка-дочка та мати — інвалід II

У таку пастку потрапила київський бібліотекар Леся Туровська, сімейний бюджет якої спустошений, а майно описано державним виконавцем. “Зараз я суджуся вже не стільки зі своєю непорядною сусідкою, скільки з самою байдужою судовою системою, яка не лише не бажає мене зрозуміти, а навіть не хоче вислухати”, — розводить руками Леся, що має намір мужньо захищати свої права у Європейському суді.

ПАСТКА ДЛЯ ІНТЕЛІГЕНТНОЇ ЛЮДИНИ

групи. Чому я повинна робити Вам євроремонт? Я згодна відшкодувати лише те, що заподіяно заливттям і передбачено кошторисом ЖЕКу”.

ЧЕСНА ЛЮДИНА В ЦІЙ КРАЇНІ БЕЗПРАВНА

“Мені не пощастило з адвокатом, — продовжує свою гірку сповідь Леся, — я довірила свою справу непорядній жінці, жадібній до грошей. Вона висмоктала з мене чималу суму, а до справи поставилася дуже непрофесійно і недбало. Лише один факт: адвокат не пред'явила суду навіть кошторис про заливття, складений ЖЕКом, і суд розглядав лише кошторис будівельного інституту. Вона не потрудилася довести, що Інститут взагалі не мав права робити експертну оцінку наслідків заливття, а його кошторис, складений (до речі, не державною мовою) через два з половиною місяці після подій, не мав ніякої юридичної сили.

Справу було програно, і суд ухвалив стягнути з мене 2 107 гривень, з урахуванням моральної шкоди, яку я Лідії Іванівні немовби заподіяла. До того ж, усі судові витрати традиційно також були покладені на мене.

Не вірячи в таку несправедливість, я подала скарги в Апеляційний, а потім у Верховний суд. Але у мене немає ні грошей, ні впливових покровителів. Тому судді поставилися до мене байдуже. В Апеляційному суді, на мій погляд, мою справу або взагалі не читали, або на всі мої пояснення просто заплутили очі. А до Верховного суду мене й не допустили, оскільки, на думку членів судової колегії, докази, наведені в моїй касаційній скарзі (цитую): “Не містять ознак неправильного застосування судом норм матеріального або процесуального права”.

Всі свої гроші я витратила на суди, моє майно описане і підлягає конфіскації. Але заради того, щоб не перемагало зло, сидіти склавши руки я не збираюся, а буду продов-

жувати в міжнародних інстанціях шукати справедливості. Тим більше, що моя дрібна справа давно вже вийшла за рамки побутового заливття, а йдеться про порушення українською судовою системою мого почуття людської гідності. Як громадянин, я не хочу, щоб у нашій країні могли чинити з кожним, як зі мною.

КОМЕНТАР ЮРИСТА ЛАРИСИ ГОРНОСТАЄВОЇ

У народі кажуть, що близький сусід краще, ніж далека рідня. Кажуть і так: “Сусіда держись, з сусідом дружись”. Що й говорити, з сусідкою, що мешкає на нижньому від неї поверсі, Лесі Туровській аж ніяк не пощастило.

Хочу відзначити, що Лесин випадок, на жаль, не поодинокий. У зв'язку з тим, що, як правило, в нашій державі завжди обмаль грошей на проведення не тільки капітальних, але й профілактичних житлових ремонтів, досить часто виникає ситуація, коли, перефразуючи слова відомої пісні з фільму “Велика перерва”, хочеться застогнати: “Ми заливаємо, нас заливають...” Водопостачальні системи, особливо у старих будинках, не витримують ніякої критики: нескінченно течуть крани, ревуць труби, а у сантехніків ЖЕКів і вдень зі свічкою не знайдете необхідних деталей.

Якщо в вашій оселі трапилося побутове лихо — хочу порадити головне: Люди! Залишайтеся людьми. Пам'ятайте: якщо у вашого сусіда вчора “зірвало” кран — завтра те саме може відбутися у вас. Допомагайте один одному, зберіться разом для обговорення, без зайвих звинувачень та образ, спільно вирішуйте проблеми спільного проживання. Не доводьте справи до судового розгляду, бо в такому випадку, як це трапилося з Лесею, може закру-

титися байдужа та бездушна судова машина, не зацікавлена в тому, щоб справедливим чином виправити ситуацію.

На мою думку, Леся із самого початку конфліктної справи припустилася помилок, що у кінцевому підсумку загнали її в глухий кут. Незважаючи на щире серце та бажання негайно виправити ситуацію за свій кошт, Лесі не треба було одразу ж визнавати свою вину. Адже, наскільки я зрозуміла, заливття відбулося внаслідок ненавмисної і непередбачуваної аварії.

У заливтці квартири сусідки не було також її злого умислу. Більше того, від цього заливття передусім постраждала Лесина квартира, про що Леся делікатно замовчує.

Швидко зваливши всю вину на Лесю, ЖЕК, на мій погляд, завчасно перестрашував себе від можливості власної відповідальності за прорив гнучкої трубки. Втім, якби сантехніки ЖЕКу систематично проводили профілактичний огляд закріплених за ними квартир, такого лиха, мабуть, не сталося б.

Ще один потенційний винуватець аварії — це завод-постачальник такої ненадійної сантехніки, оскільки саме він виготовив пластмасове (а не металеве) кріплення. З часом воно зносився і одного дня (а точніше, ночі) не витримало водного тиску і зірвалося.

Отже, це сама Леся мала проявити ініціативу і подати позовну заяву і на ЖЕК, і на завод. Але, попри це, жінка сама зробила себе жертвою. А нахабна сусідка тим і скористалася.

І все ж таки, невже в нашій великій державі і справді бракує реального захисту від наклепників та шкурдерів?

На фото: Леся Туровська з усім стосом скарг, які вона марно писала в різні інстанції, шукаючи справедливості.

“ЗОПОТА» ДИТИНА

тка Миколка Яценко кість, але у вихователів Васильківського дитбудинку, де мешкає хлопчик, немає грошей, щоб зробити дитині операцію.

Тетяна Петрівна Іванова, директор Васильківського дитбудинку, бере на руки Миколку.

— Це “золота” дитина, — каже вона, притискаючи хлопчика до грудей і ніжно погладжуючи його русу голівку. — Миколка слухняний, розумний, лагідний, але доля його не балувала. Неповнолітня мати хлопчика відмовилася од нього в пологовому будинку, і зараз, крім вихователів дитбудинку, в Миколки немає нікого в світі. Хлопчик дуже хороший, здібний, але в нього косоокість. Щоб вилікувати її, потрібна платна операція, але фінансування дитбудинка обмежене і ми не маємо можливості вилікувати хлопчика. Якщо хтось із читачів “Слова Просвіти” зможе допомогти Миколці, ми будемо дуже вдячні.

Телефонуйте нам: 8-271-625-63.

На фото: Миколка Яценко та директор Васильківського дитбудинку Тетяна Іванова.

Чорнява піаністка у чорному платті сідає за чорний рояль. Торкається клавіш — “Місячна соната”, сумна і велична, заповнює зал філармонії. Зникає час, зникає відстань — є тільки вічність. Піаністка грає із заплушченими очима, ніби ноти вкарбовані в її свідомість. Зачарований зал навіть дихає тихіше, аби не заважати музиці. Раптом у когось в кишені задзеленчала мобілка. Власник телефона сердито викикає його, бо що зараз може бути важливіше, ніж музика?

Коли концерт скінчився, піаністку Євгенію Демченко оточили друзі та шанувальники. Квітів подаровано стільки, що жінка не в

МУЗИКА ПОТРІБНА, ЯК ХЛІБ, ВОДА, СОНЦЕ

зможі охопити руками всі букети троянд та гвоздик.

— Пані Євгеніє, ви граєте переважно класику. Усі ці твори до вас виконували тисячі піаністів. У чому ви бачите своє художнє завдання: точно відтворити музичний твір чи виконати його по-своєму, виразивши власну особистість?

— Якщо ми проведемо експеримент і запишемо в студії, як десять різних піаністів виконують “Місячну сонату”, то, слухаючи запис, переконаємося: кожен з десяти виконував твір по-своєму. Але ці нюанси помітні лише фахівцю. Впевнена, що у ХХІІ столітті “Місячну сонату” гратимуть і сприйматимуть не так, як це робимо ми. Справжнє мистецтво завжди віддзеркалює свою епоху, а сприйняття мистецтва людиною — це також віддзеркалення епохи, в якій живе ця людина. Тому в мистецтві неможливе механічне повторення. Музика — це живий океан звуків, почуттів, думок, мрій, надій. Музика рятує, захищає, лікує, музика потрібна людині, наче хліб, вода, сонце...

— Пані Євгеніє, ви часто виступаєте з концертами за кордоном. Як там ставляться до українців?

— З великою повагою, симпатією і спів-

чуттям. Вітають, що ми здобули Незалежність, бажають нам успіху у розбудові держави. Знають про Чорнобиль, про наші негаразди в політиці та економіці, про те, в яких злиднях ніколи живуть і створюють шедеври наші митці.

— Але ви — відома піаністка, дипломант одного з престижних міжнародних конкурсів. Мабуть, для вас не існує матеріальних проблем?

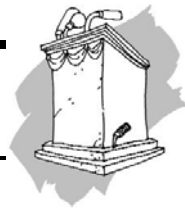
— На жаль, матеріальну скруту відчуваю і я, так само, як усі чесні люди в Україні. Ось я сьогодні грала на цьому роялі, а він старий, незручний... Нерідко виникає така ситуація: мене запрошують на гастролі за кордон, а я не маю грошей на дорогу.

— То вам теж потрібен меценат?

— Так. Якщо знайдеться меценат, який допоможе організувати мої концерти, я зможу повністю розкрити свій творчий потенціал, гратиму краще, дам більше концертів.

На фото: Євгенія Демченко після концерту.

Шановні друзі! Якщо ви можете матеріально допомогти талановитій піаністці, телефонуйте їй: 8-294-58-367.

«КОЛУМБІЯ — ЦЕ НЕ ЛИШЕ КАВА, НАФТА І КОКАЇН»

ПЕРСОНА

Між Україною і далекою від нас Колумбією поки що немає дипломатичних стосунків. Але це не означає, що в Колумбії нічого не знають про Україну, чи що між нашими двома державами відсутні економічні контакти. Про це і про дещо інше — в інтерв'ю з Надзвичайним і Повноважним Послом Колумбії у Російській Федерації Ернесто Уертасом Ескальоном політолога Віктора Каспрука:

— Після виборів у Колумбії президентом став колишній сенатор і губернатор Альваро Урібе. Які зміни очікуються з його приходом до влади?

— Мабуть, найзначніші — це ті, котрі стосуються кардинальних реформ у напрямі забезпечення колумбійської держави твердими юридичними основами для протистояння збройним групам, що зазіхають на національну безпеку і демократію. Президент надав пропозиції парламенту з приводу вищевикладеного в день свого вступу на президентську посаду. Колумбійське законодавство страждає через відсутність подібних юридичних інструментів, адже держава керувалася дотепер Конституцією 1991 року, суттю якої був захист громадян від зловживань держави. Але тепер зловживання в Колумбії кояться наркоділками, збройними угрупованнями тощо. Тільки сильна держава, авторитетний уряд на тлі поваги до прав людини — така програма Президента Альваро Урібе.

— Чи готовий президент вести мирні переговори з заколотниками з FARC?

— Так, за умови прийняття встановленого державою пакету законів, призупинення воєнних дій, прийняття міжнародного контролю та участі третьої сторони. Стосовно цього питання: під час останньої поїздки в Сполучені Штати сенатор Альваро Урібе зустрічався з Генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном з метою обговорення проблеми.

— Починаючи з 2000 року, колумбійський уряд одержав від США 1,3 мільярди доларів допомоги. Чи допомогло це стабілізувати соціальну сферу в країні?

— Допомога, отримана колумбійським уря-

дом від США, не була обмежена лише військовим аспектом, а була спрямована на підтримку розвитку різних зон півдня країни, зміцнення юриспруденції, втілення планів розвитку альтернативного в зонах, котрі найбільше потерпіли від збройного конфлікту.

— 39 років у Колумбії триває партизанська війна, можливо, необхідне серйозне втручання США, ООН, аби змінити ситуацію на краще?

— У країні склалася традиція вирішення політичних і збройних конфліктів без іноземного втручання. Не передбачається присутність і північноамериканських сил на нашій території. Збройні сили Колумбії спроможні захистити державу і народ Колумбії. Водночас Колумбія приймає допомогу країн, котрі хочуть підтримати нашу боротьбу проти тероризму і наркобізнесу, які стали проблемою не тільки національною, а й міжнародною. У цьому сенсі ми приймаємо північноамериканську допомогу в галузі судових питань і технологій.

— Наркотики — мабуть, корінь усіх проблем у Колумбії? Чи вдалося упродовж останніх років істотно зменшити вплив Маделлінського і Калійського наркокартелів?

— Картелі Калі і Маделліна практично знищені, великі барони ліквідовані або ж взяті під варту. Проте існує ще один новий картель, що належить силам FARC. Він тероризує селян і дрібних фермерів, котрі вирощують наркотичне листя коку. Цей картель також контролює лабораторії, процес виробництва та експорту наркотиків у зоні сільви та гір, де існує вплив збройних угруповань.

— Багато хто бачить Колумбію односторонньо — нафта і кокаїн, але ж ваша країна багата на природні ресурси. Як вони використовуються?

— Звичайно, Колумбія — це не тільки нафта і кокаїн. З усіх багатств, якими володіємо, найважливішим є наш народ — працьовитий і заповзятливий. Ми найдавніша демократія в Латинській Америці. Незважаючи на проблеми, наш державний лад є незмінним. Колумбія — сплав трьох культур: індійської, європейської (іспанське завоювання) і африканської. Значна

частина населення — білошкірі громадяни, багато метисів...

Ми володіємо найбагатшою флорою і фауною, величезними гідроресурсами, тропічними і субтропічними лісами, океанським узбережжям. У нас і кліматичні пояси, що охоплюють гори, савану, посушливі зони, сніги, місця з найбільшою кількістю опадів. Колумбія — це країна від Карибського моря й до Амазонки, від островів у Тихому океані до найвищих вершин Анд. Тут — невичерпні багатства мінералів, починаючи від золота і платини, й закінчуючи смарагдами, сріблом, вугіллям, деревиною і газом. Ми намагаємося раціонально використовувати ці ресурси, і експортуємо їх у багато країн світу.

— Чи існують в колумбійській Амазонії заповідники? Яким чином здійснюється контроль за вирубкою лісів та збереженням біологічної різноманітності цього регіону?

— Проблема Амазонії і лісів у цьому регіоні — проблема не тільки Колумбії, але й усіх країн, що межують з долиною цієї великої ріки. Але як у Росії чи Бразилії не завжди є можливість відшукати необхідні кошти для реалізації екологічних завдань, так і у нас є певні проблеми. Але головне, що ми над цим працюємо...

— Всьому світу відомий лауреат Нобелівської премії видатний колумбійський письменник Габріель Гарсія Маркес. Як гадаєте, чи значний вплив спричинила його творчість на колумбійське суспільство?

— Письменник певною мірою впливає на суспільство, якщо його творчість відбиває цінності, стиль життя, культуру, мову, особистості країни. У випадку з Габріелем Гарсією Маркесом його літературна творчість сприяє тому, що ми, колумбійці, краще пізнаємо самих себе і тому, що нас пізнають у світі. Габріель Гарсія Маркес — символ цієї Колумбії — сильної, глибокої, тропічної, Карибської. Так само, як і видатний наш живописець Фернандо Ботеро, Маркес через національне бачення проблем веде до загальнолюдського. Вони обоє і є Колумбія.

— Знаменита колумбійська кави «Арабіка» здобула всесвітню популярність. А що, крім кави, експортує в Україну Колумбія?

— Ми експортуємо банани, інші тропічні фрукти, квіти, текстиль, вироби легкої промисловості, автомобілі ручного збирання, вироби побутової техніки, вироби зі шкіри та інших матеріалів, котрі виготовлені вручну. А також м'ясо, морепродукти, книги — мережа експорту з нашої країни є дуже широкою. Ми купуємо машини, літаки, вертольоти, укомплектовані деталями, виготовленими в Україні, а також турбіни, мотори й інше устаткування. Перспектива розширення наших економічних відносин, гадаю, є досить значною.

ЯК «МИРНО РОЗЗБРОЇТИ ІРАК»? Світ про можливий початок війни

ДУМКИ З ПРИВОДУ...

Папа Римський Павло Іван Другий: — Війна в Іраку стане поразкою для людства, — про це Папа сказав у своєму виступі зі щорічним Посланням світу. Понтифік різко засудив можливу військову акцію проти Іраку. За його словами, «не може бути виправдання військових дій проти країни, чие населення ось уже 12 років страждає від економічного ембарго, війна — це завжди поразка для людства».

Герхард Шредер, канцлер Німеччини: — Ми можемо роззброїти Ірак без війни. Існує мирна альтернатива, і ми боремося, щоб її реалізувати, — такою була одна з головних думок 40-хвилинного емоційного виступу лідера німецьких соціал-демократів перед депутатами бундестагу. Пояснюючи позицію свого уряду в іракському питанні, Шредер виклав 5 головних тез:

«Перше, резолюція 1441 не передбачає автоматичного застосування сили. Головне завдання полягає в тому, щоб використати всі можливості мирного розв'язання конфлікту. Друге: Ірак повинен у повному обсязі й активно співпрацювати з Радою Безпеки ООН і військовими інспекторами. Нам потрібна ясність стосовно іракської зброї масового ураження, і, якщо така справді існує, її остаточна ліквідація. Третє, оцінка роботи інспекторів і рішення про можливі наслідки — прерогатива Ради Безпеки. Чет-

верте: вирішальним інструментом, що має гарантувати знищення іракських озброєнь, були й залишаються ефективні інспекції. Таку практику треба розширювати й пристосовувати до нових потреб. І, нарешті, п'яте, наша мета — створити структури, які б гарантували обмеження безпеки, що виходить з Іраку, роззброєння і стабільність у всьому регіоні».

Федеральний міністр закордонних справ Німеччини Йошка Фішер: — Про людиноненависницький, брутальний характер диктатури Саддама Хусейна ми не робимо собі жодних ілюзій. За його панування Ірак напав на своїх сусідів Кувейт та Іран, обстріляв ракетами Ізраїль і застосував отруйний газ проти Ірану та свого курдського населення. Режим є жажливим для іракського народу. Тому з часу війни у Перській затоці вдалося запровадити проти Іраку дієву політику стримування, санкції та ефективний військовий контроль за зонами заборони польотів. Водночас ми повинні підтримати всі намагання країн регіону, які нині докладають суттєвих дипломатичних зусиль, щоб спонукати уряд Іраку до повного виконання резолюцій. Ірак повинен здійснити невідкладне, відкрите та мирне роззброєння у співпраці з інспекторами.

За матеріалами інтернет-видань

ІСТОРІЯ САДДАМА

РЕЖИМ

57-річний президент Іраку має стабільну репутацію кривавого диктатора й тирана. Він очолював країну 17 липня 1979-го року після відставки попереднього лідера країни аль-Бакра. Одна з версій відставки — був узятий під домашній арешт. Ставши президентом, Хусейн наказав розстріляти найвідоміших прихильників аль-Бакра, а також третину регіональних керівників партії БААС (єдиної в Іраку), стільки ж вчорашніх соратників з Ради Революційного командування, десятих міністрів.

Саддам має двох дружин — першою стала його двоюрідна сестра, другою — экс-дружина керівника «іракських авіаліній». Після її знайомства з Хусейном з першим чоловіком довелося терміново розлучитися.

Сьогоднішнє іракське законодавство передбачає смертну кару за вихід з БААС (партія арабського соціалістичного відродження), за образу керівника країни, незнання його біографії і «неналежну поведінку». Крадіжка карається ампутацією руки, серйозніші злочини коштують винною ноги. Офіційно заборонено діяльність розважальних закладів, жінки не мають права з'являтися на людях з косметикою на обличчі.

Середня зарплата в Іраку — 300 динарів, тим часом за курку треба заплатити 400. Держава видає своїм громадянам тижневу пайку — незначна порція хліба, цукру, рису і маргарину. М'ясо і молоко у державній торгівлі майже не трапляються.

За матеріалами інтернет-видань

АКТУАЛЬНО

ЩО РОБИТИМЕ УКРАЇНСЬКИЙ БАТАЛЬЙОН В ІРАЦІ?

Недавнє рішення про присутність окремого батальйону радіаційного і хімічного захисту в Іраці, прийняте Радою національної безпеки і оборони, ще повинна ратифікувати Верховна Рада. І ще одне маленьке «але» — такий батальйон вирушає до країни тільки тоді, коли сама країна його запрошує. Та з Іраку наразі жодних запрошень не було.

Українські вояки, як наголошується, не братимуть участі у військових діях, натомість знезаражуватимуть територію, якщо буде застосовано зброю масового знищення.

Рішення було прийнято на тлі обережного потепління стосунків з Вашингтоном — на капітолійських пагорбах тимчасово забули про торгівлю «Кольчугами» на пагорбах Печерських. Разом з тим Вашингтон останнім часом дуже зіпсував собі стосунки з Францією, керівництво якої висловлюється категорично проти військового втручання. Думка ж України стосовно проблеми, як завжди, особливо не цікавить великих гравців світової політики. Врешті, наша влада досі не робила безапеляційних заяв з приводу — з Парижем та Берліном чи Вашингтоном і Лондоном офіційний Київ.

Поки що йдеться про поїздку наших вояків до Іраку. Чимало політиків висловлюються за те, що їхати мають лише добровольці, до того ж, попереджені про те, що їх чекає на уражених територіях. Та сьогодні цього не знає ніхто, так само як і масштабу ймовірної військової операції. Відкритим залишається і питання фінансування вояжу батальйону на Близький Схід.

Чи проголосує «за» Верховна Рада? Її рішення багато в чому залежатиме і від того, як проголосує Рада Безпеки ООН. Щоправда, не варто забувати і про те, що рішення про наш батальйон приймалося з подачі Президента Кучми, який уже не раз «забезпечував» потрібне голосування парламенту. Попри те, що фракція вірних йому соціал-демократів та опозиційних комуністів уже висловилися проти української присутності в Іраці.

Секретар Комітету з питань національної безпеки та оборони Верховної Ради Георгій Манчуленко заявив, що «з'являються побоювання, щоб полум'я можливого іракського конфлікту не дійшло до кордонів України. Після відправки батальйонів нам потрібно буде готуватися до можливих терактів, і про це на сьогоднішній день потрібно говорити відверто. Керівництво України хоче більш привабливо виглядати перед західним співтовариством, зонайперше перед США, оскільки питання з «Кольчугами» до цього часу ще не закрито, хоча подібні рішення несуть для нашої держави конкретну небезпеку. Тому рішення РНБО я назвав би передчасним».

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

Перше знайомство з літературою

«ДОБРА КНИЖКА» У ЧЕРНІГОВІ

ІНІЦІАТИВА

Довгоочікуване відкриття цієї книгарні відбулося нещодавно в Чернігові. Тривалий час активісти Товариства, особливо голова обласної «Просвіти» Василь Чепурний, переконували місцеву владу в необхідності такої книгарні. Довелося долати два міфи, штучно роздмухані в наш час. Перший — нібито української книги не існує. Таке враження складається, якщо подивитися книжкові викладки на вуличних стендах або досить бідний український асортимент міських книгарень.

Але ж українська книга існує! У видавництвах, до речі, не лише столичних, а й регіональних, у тому числі в Чернігові і Ніжині, виходять чудові книги різного плану, для дітей і дорослих. Ось і в ново-відкритій книгарні представлено кілька сот (!) назв українських книг. Та й усі по-

передні роки наша обласна «Просвіта», в міру своїх скромних сил і можливостей, вела книжкову торгівлю, завозячи зі столиці, зі Львова гарні українські книги.

Другий міф — нібито на українську книгу малий попит. Знову ж досвід обласної «Просвіти» давно це спростував. Книги купують, замовляють. У кожному, найвіддаленішому, селі знайдуться люди, що хочуть придбати українські книги. І не випадково вже кілька років наша «Просвіта» надавала послугу «Книга — поштою», розсилаючи книги на замовлення. Ця послуга надаватиметься і надалі. Нововідкрита українська книгарня Чернігова також надсилатиме книги поштою на ваші замовлення, шановні читачі. А подавати ці замовлення можна на адресу обласної «Просвіти»: вул. Воровського, 10, м. Чернігів,

14000. Отже, слідкуйте за повідомленнями в нашій «Сіверщині», в газетах «Біла хата» і «Просвіта», інших газетах, де анонсуються щойно видані книги, і замовляйте. А те, що на нашу книгу є попит, показав уже і перший день торгівлі, коли, поміж інших, було куплено і кілька недорогих подарункових книг (хоча взагалі ціни у книгарні досить помірні).

На урочистому відкритті книгарню освятив священник Київського патріархату о. Мирон. З вітаннями виступили заступник міського голови Чернігова Віктор Бешун, голова обласної «Просвіти» Василь Чепурний, котрий висловив вдячність міській владі, особливо голові міста Олександрові Соколову, за сприяння у відкритті книгарні.

Особливістю нового магазину є те, що це культурологічний заклад європейського типу, де книги доповнюються іншою духовною продукцією. Йдеться про участь у роботі книгарні нашої, добре вже відомої, мистецької галереї «Круті сходи». Ось уже 5-й рік ця комерційно-просвітницька фірма, подружжя Тетяни та Олександра Жогалків, активно діє у приміщенні обласної «Просвіти», на другому його поверсі, де відкрито чудову виставку (водночас — магазин) робіт майстрів народної творчості: кераміка, різьблення, вишивка. Ці роботи також представлено галереєю на продаж у новій книгарні. А ще — аудіопродукція: касети і компакт-диски української музики: класичної, духовної, народної, естрадної. Вибір — просто величезний. Якщо в подібних кіосках Чернігова ви побачите три — чотири такі касети чи диски, то тут представлено близько ста (!) найменувань.

Залишається вказати координати нової книгарні, що називається «Добра книга»: Чернігів, вул. Шевченка, 9. Це в самісінському центрі міста, між стародавньою П'ятницькою церквою і древніми святинями Чернігівського Валу. Сусідство не випадкове і символічне. Заходьте, книгарня запрошує!

Наш кор.
Фото Миколи Жогалка

ПОСОЛ СПІВАВ КОЛИСКОВУ

ПОДІЯ

Рік 2002 в Київському Національному університеті культури і мистецтв був оголошений Роком рідних мов. Окрім рідної української, там вивчається ще 9 мов етнічних меншин, що мешкають в Україні. Щомісяця, починаючи з березня 2002 року, кафедра етнології готувала спеціальні заходи.

Так, 21 березня вшановували російську мову, 25 та 26 березня — польську, 19 квітня — німецьку, 16 травня — єврейську, 24 травня — румунську, 7 червня — болгарську, 25 вересня — грецьку, 20 жовтня — вірменську, 30 жовтня — словацьку, 14 листопада — чеську, 29 листопада — кримськотатарську, 9 грудня — ромську, 19 грудня — корейську, 10 січня — угорську.

І не випадково, що саме у Міжнародний День мов (21 лютого 2003 р.) в університеті відбулося свято. Тож на святі «Рідна мова колискова» студенти кафедри етнології звітували про заходи, які проводилися протягом усього року. У залі висіла велика колиска з лялькою, яку представники 12 етнічних меншин по черзі гойдали, виконуючи колискову пісню своєю рідною мовою. Розпочала свято Ольга Назарівна Чикаленко, завкафедрою етнології, невеликою промовою. Окрім студентів університету і журналістів на святі ще були присутні представники посольств та дипломатичних місій в Україні.

З усіх колискових пісень першою виконувалась українська. Заспівала її Ніна Матвієнко, золотий голос України, неймовірно зво-

рушивши всіх гостей.

До речі, на святі не обійшлося і без курйозів: у зв'язку з хворобою чеської співачки колискову пісню цього народу довелося виконувати... самому послу Чехії!

По закінченні свята всім учасникам-співакам були за традицією вручені символічні ангелятка (послу — найбільше!), квіти та подарунки від ректора університету Михайла Поплавського. Сам почесний ректор, знайий студентами як «батько» Університету культури, виступив перед присутніми із заключними словами, закликавши «кохати всіма мовами».

На святі побувала Олена ДУДКА

ПРОСВІТЯНСЬКІ ЧИТАЛЬНІ ПРИХОДЯТЬ У СЕЛО

ДО Джерел

З ініціативи Правління Херсонської обласної організації Всеукраїнського товариства «Просвіта» в усіх обласних та районних бібліотеках Херсонщини досить активно працюють «Читальні» товариства «Просвіта». Окрім поповнення книжкового фонду книгозбірень та пропаганди рідної мови, вони дбають про збереження літературно-мистецьких традицій краю, пошук талановитої молоді через залучення її до участі у щорічному конкурсі «Покоління ХХІ», а також ведуть належну пропаганду літературно-мистецьких досягнень суспільства через проведення презентацій нових

видань, гончарівських читань, літературних вечорів, творчих звітів літературних клубів (студій), читання просвітнянських щорічників «Чиста криниця», «Степ» та журналу-іграшки «Ірина». До речі, спільно з Видавничим центром «Просвіта» херсонське видавництво «Просвіта» підготувало й видало 1-й том «Історії «Просвіти» Херсонщини» (з використанням невідомих джерел), альманах «Елінг» до 15-річчя однойменного літературного клубу, інші книги, пов'язані з історією та культурологічною діяльністю регіону. Це саме та праця, що поєднує історію та сучасність у прагненні пізнання розвитку нашого суспільства.

Як можна переконатися, коло читалень

товариства «Просвіта» розширюється, і приємно відзначити, що розширюється саме в сільській степовій місцевості, де першим кроком до створення таких читалень послужили творчі виступи юних просвітнян — вихованців літературно-мистецької лабораторії «Чиста криниця». Просвітнянські читальні приходять у село, наповнюючи його новими здобутками національного мистецтва слова.

Олег ОЛЕКСЮК,
голова Херсонської обласної організації
ВУТ «Просвіта»

ДЕ РОСТУТЬ ПОКЕМОНИ?

Якось один мій знайомий запитав у свого малого братика, чи до вподоби йому Вінні-Пух. У відповідь отримав зневажливе: «А це що за покемон такий?». Думаю, що якби якогось його ровесника розпитати про Котигорошка, то відповідь була б такою самою...

І, тим не менше, в цей чудний час, коли світом правлять уже навіть не гроші, а телепузики й термінатори, залишилися диваки, що опираються цій «телевізійній атаці». Інакше б не зібралось в Житомирі півдесятка ентузіастів, котрі спільними зусиллями створили новий посібник для вихователів дитсадків — «Де ростуть Котигорошки» (видавництво «Волинь», м. Житомир). Презентували вони своє дітище в Житомирському дитсадку № 10.

Упорядниками книги стали люди, котрі вже мають чималий досвід у педагогіці та красному письменстві: кандидат педагогічних наук та лауреат премії імені І. Огієнка Людмила Бондарчук, дитяча письменниця, лауреат премії імені Н. Забіли Марія Пономаренко та викладач Житомирського педагогічного університету імені І. Франка Леся Амірська. Проілюструвала посібник майстер народного мистецтва України Галина Ямчинська. Ідея дизайну належить відомому житомирському краєзнавцю та видавцю Георгію Мокрицькому.

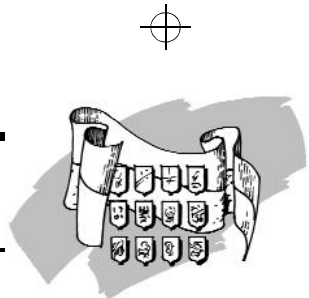
Сам посібник передовсім орієнтований не тільки на вихователів дитсадків, а й на їх вихованців. У книзі зібрано широкий спектр творів як загальновідомих класиків (Тарас Шевченко, Леся Українка, Олена Пчілка), так і наших сучасників (Ігор Калинець, Марія Пономаренко, Дмитро Білоус та інші) поряд із перекладами творів з латиської, польської, грузинської та інших літератур. «Де ростуть Котигорошки» подає поради вихователям, як вводити дитину в сучасний світ, не дозволяючи їй забути про все те, що Україна накопичувала віками. Це книга для нового покоління, котре має нарешті зрозуміти, що ми є українцями і варті багатого краєзнавства, ніж маємо зараз. Вона має прищепити дитині ще у невідомому віці любов до творчості, гумору, естетики, праці, ввічливості.

Кожен розділ є зібранням матеріалів, котрі можна використовувати на тому чи іншому тематичному уроці — це уривки з прозових творів, вірші, приповідки, словничок ввічливості, смішинки, декілька сценаріїв для маленьких дитячих постановок... Словом, цей посібник може стати в пригоді не лише вихователям дитсадків, а й батькам, котрі ще мусили зубрити віршички про Леніна та партію, та все ж хочуть виховати своє дитя у сучасному дусі.

У новому посібнику варто виокремити одну цікаву особливість — тут чи не вперше подається історія та концепція українського дитинства, пов'язаного з минулим нашого народу, його традиціями: козацтвом, голодомором, війнами, репресіями. З такої точки зору це ще майже ніколи не розглядалось. Адже нині ми проходимо повз ще одну частинку сучасного дитинства — маленьких жебраків, і не задумуємось над тим, що цим самим принижуємо їх, а значить і себе...

Отож, ця книга з'явилася саме на часі, як рятувальне коло для нашого суспільства, котре інколи видається безнадійно хворим на рак душі. Лишається сподіватися, що естафету видавництва «Волинь» підхопить решта видавництв українських міст, доки ще є час та можливість щось хоч трохи змінити.

Вероніка КАВУН,
м. Житомир

ПРЕЗИДЕНТ СТАВ ПРЕЗИДЕНТОМ ЗАВДЯКИ КАМ'ЯНЦЮ- ПОДІЛЬСЬКОМУ

Тільки втаємничені знають, яке значення для вітчизняного туристичного бізнесу має, взагалі-то, цілком приватна історія кохання української дівчини і польського хлопця. Свого часу його батько мав офіційну зустріч з тогочасним нашим прем'єром Валерієм Пустовойтенком. Краків, місто польських королів, де спілкувалися державні мужі, справив на теперішнього нардепа враження. У відповідь, як згадується в кам'янецьких народних переказах, Лешек Міллер начебто зауважив: у вас, мовляв, теж є гарні міста. Кам'янець-Подільський, наприклад, — звідти родом моя невістка. Валерій Павлович задумався.

Незабаром телефонний дзвінок і 140-мільйонна ін'єкція (у гривнях) з Києва терміново навели Кам'янцю європейський макіяж — до приїзду високого гостя все мало сяяти, як наречена на весіллі. Лад наводили авральними темпами. Але зараз територією Національного історико-архітектурного заповідника "Старе місто" приємно пройтися. Хоч Міллер тоді так і не приїхав. Прикро. Був минулого року — з неофіційним родинним візитом. Зате до Кам'янця активніше їздять туристи, і це сприятливо позначається на місцевому бюджеті.

На державному бюджеті кам'янецька історія позначається в кінцевому рахунку кепсько. Судить самі — кажуть (і, виявляється, неадаремно), щоб бажання збулося, треба постояти під аркою брами кафедрального костелу св. Петра і Павла. За лічені тижні до президентських виборів простий ракетобудівник з Дніпропетровська поставив собі під тією аркою. Потім став Леонідом другим — Президентом Кучмою. У 1999-му за лічені тижні до виборів "гарант" знову стояв у потрібному місці.

Середньостатистична зарплата кам'янчан не дотягує до 300 гривень, ціни — на рівні київських, лише за приблизними підрахунками 5000–8000 мешканців міста подалися на заробітки за кордон — життя триває.

У готелі "Смолитич", чим тут дуже пишаться, воно буває з гарячою водою — до 23-ої години, пізніше нема ніякої води. Тепло в кімнатах буває влітку. Авторів цих рядків допомогла кам'янецька мерія — звідти телефонували до адміністрації готелю, щоб у моєму 40-гривневому номері (без телефону) ввімкнули каміни. Ніщо так не зігріває, як добре переконливе слово виконавчої влади.

Тутешня, здається, позбавлена стічних радощів міжпартійної боротьби. Мер Олександр Мазурчак, який керує містом уже другий термін, каже, що найпотужнішим об'єднанням у його місті є громадська організація "Партія відродження Кам'янця-Подільського". Партіїцям дають не лише про хліб для народу, а й про видовища.

— Чотири роки поспіль у нас проводився один з етапів Кубка України з авторалі, — згадує міський голова. — Приїжджали титуловані спортсмени, кам'янчанам дуже сподобалося. Ми почали проводити ралі серед них. А далі такі ж змагання влаштували для місцевих керівників — на трасі з ожеледдю. Я теж брав участь — посів шосте місце, а мій заступник — друге. Авто володаря першого місця фінішувало задом наперед — траса ж підвищеної складності, у мене самого були повороти на 180 градусів. Двоє майстрів спорту з траси зійшли.

— Жертовні були?

— Ні. Усе на аеродромі відбувається.

Інші масові акції столиці Поділля — змагання команд на повітряних кулях, фольклорний фестиваль "Сім культур", цього року їх має бути 12 — за кількістю національностей, що залишили свій слід у історії міста — і справжні лицарські турніри. Дійства заслуговують окремого слова.

ДРУЖБА НАРОДІВ І РИЦАРІВ

На честь фольклорного свята було споруджено монумент — у роді його називають "колектором", вшановуючи творчу фантазію автора. Витвір складається з чогось схожого на металеву вазу (чи колону?), оточену сімома кам'яними брилами. Ще дві зайвих робітники чомусь залишили в полі неподалік. Навіть обережні в коментарях місцеві газети не відмовили собі в задоволенні повправлятися в сарказмі на тему матеріального підтвердження дружби народів.

А турнірів наразі не проводять, бо в міськраді немає на них грошей. Історична, врешті, традиція — хто сказав, що у рицарів були гроші? Хоч самих рицарів у Кам'янці не

КАМ'ЯНЕЦЬ: З КАНЬЙОНУ — У СПИСОК ЮНЕСКО

бракує — одна їх група подалася в послідовники толкієністів (*палких прихильників творів Толкієна про ельфів, гобітів і магів* — ред.). Друга з самовідданістю романтиків-могікан опановує середньовічні бої з холодною зброєю — не бутафорською.

Гуру, аспірант істфаку місцевого університету Олександр Заремба каже, що в рицарі пішов від хорошого життя в дитинстві — вони з друзями захоплювалися літературою на історичну тематику. Небанальне захоплення сьогодні об'єднує компанію з десяти молодих людей (серед них — одна дівчина) "Bastards' Sword" або "Меч незаконнородженого". Команда встигла "засвітитися" на великому екрані — у фільмі М. Машенка "Богдан Хмельницький" і перемогти на турнірі "Шабля короля Сигізмунда" у Варшаві.

— Чому в команди така назва?

— У XVI столітті, яке вивчаємо, відбувся перехід від жорсткого, брутального бою до більш витонченого фехтування, зброєю для нього був напівмеч, або "меч бастарда". Ще в нас є символ команди — бастарда. Це вид зброї на кшталт шпаги. Нашим символом не фехтуємо. Загалом же назва підкреслює — ми не рицарі.

— От тобі й на...

— У місті й загалом в Україні є люди, що вважають себе справжні-

ми, посвяченими рицарями. Ми не заперечуємо. Але назвою виявляємо протипагу існуючим рицарським клубам. Загалом, військово-історичним рухом сьогодні в державі багато людей займаються. Те, що ми робимо, називається історичною реконструкцією. Чому цим займаємося? Бо подобається, бо робимо шоу — беремо техніку бою з середньовічних підручників і відтворюємо її. Пошастило дістати підручник XVIII сторіччя з бою на рапірах. Допомагає Інтернет — зараз є достатньо джерел. Але демонструвати техніку під час змагань було б, м'яко кажучи, нерозумно. У давні часи турніри чи, так би мовити, змагання, не виключали смертельного фіналу. Сьогодні навіть змагання, що допускають бодай соту частину такого, геть неприйнятні. Тож на виступах ми демонструємо постановочну техніку — але максимально реальну. Хоч у Європі є чимало шкіл, які практикують ту чи іншу техніку. В США є серйозна школа, що практикує середньовічні бойові мистецтва саме як мистецтва, а не як спорт чи шоу. В Польщі більше займаються XVII сторіччям, боями на шаблях.

— Чим займаються "бастарди"?

— У нас асортимент доволі широкий. Бо основний вид тренувальних занять — по XVI століттю, наймані війська, ландскнехти. Це не

Рицарі Кам'янця: справа — Олександр Заремба

Кам'янець-Подільський мають внести до списку ЮНЕСКО — цінність історичної спадщини заслуговує світового визнання. У столиці Поділля бували Тарас Шевченко, Михайло Леонтович, Симон Петлюра, а недавно — діючий польський прем'єр. Бо місто дало Польщі не лише частину культури й історії, а й невістку Лешек Міллера.

пов'язано з ідеологією.

— Все починалося з...

— Коли починали, мало усвідомлювали, чого взагалі хочемо. Для багатьох це було не більш, як романтичне гасло. Спочатку теж "перехворіли" толкієнізмом. Знаєте, як кажуть, — хлопці ніколи не дорослішають, просто їхні іграшки стають дорожчими. Щоб зрозуміти, що це таке, треба бодай раз спробувати.

— Скільки коштують ваші "іграшки"?

— Зараз в Україні мало хто виготовляє зброю. Є принаймні три центри — Київ, Харків і Севастополь — де професійні ковалі роблять зброю, обладунки і таке інше. Хороший меч коштує починаючи від ста доларів, шолом — від п'ятдесяти. Добрий ринок зброї у Польщі, ще кращий — у Чехії. В Європі не бракує клубів, які серйозно займаються історичною реконструкцією.

Наша команда зараз має мечі, короткі мечі — так звані люсаки, — шпаги, рапіри, списи. Існує залізне правило — під час тренувань чи боїв чужу зброю брати не можна. А для того, щоб бездоганно показати бій протягом 2–3 хвилин, треба тренуватися півроку.

— Це в "Богдані Хмельницькому" ви виступали з боєм?

— Та ні. Там була звичайна "масовка" під час штурму Збаража, його грала кам'янецька фортеця, хоч вона на збаразьку зовсім не схожа. Нас одягли в козацькі костюми, дали у праву руку шаблю, в ліву — двометровий спис. Повний нонсенс. Не те, що битися, навіть іти з таким озброєнням важко, тим паче дряпатися на фортечний мур. По-перше, насправді козаки дуже рідко користувалися шаблями, це була піхота з мушкетями. Фільм справив враження такого собі — ніхто особливо не переймався тонкощами відтворення історичних деталей. Те саме стосується і постановки боїв. Взагалі, наш кінематограф до боїв ставиться на асоціативному рівні — колись таку радянську пародію зробили, "Д'Артаньян і три мушкетери". Жодної історичної правди — бодай те, що тоді ніхто не фехтував однією шпагою, завжди її вико-

ристовували разом із кинджалом.

Я добре знаю команду, яка займалася масовою, каскадерськими трюками і боями у "Вогнем і мечем", це польське товариство "Ліга барона". Томаш Шаєвський, який дублював постановника боїв, є учнем професора Заблоцького, чи не найкращого у світі спеціаліста з боїв на холодній зброї. Брат Томаша, професійний коваль, виготовляв майже всю зброю для переднього плану. Тобто у поляків все це поставлено на серйозну основу.

Варшавські клуби почуваються не так, як наші — там хлопці можуть будь-якої хвилини безкоштовно зайти до музею, поміряти обладунок, добре роздивитися зброєю тощо.

Можна тільки мріяти, щоб в українців було б таке саме ставлення до своєї історії, як у поляків до української.

— Наші турніри дуже відрізняються од європейських?

— У Польщі це швидше свято одностумців. У саду на відкритому повітрі накривають довгі дерев'яні столи, на них мають бути страви, приготовані за середньовічними рецептами, починається справжня рицарська учта — усі в костюмах. Незнайомі знайомляться. Згодом — власне турнір.

В Україні турнір — більше шоу, організацією і нагородами на якому найбільше переймаються ентузіасти. Але на турнірі, який ми проводили в 2001-му, приз був доволі солідний — ми замовили ковалеві меч, його вкрили позолотою.

Та відтоді в Кам'янці-Подільському турнірів не проводять. Мабуть, у міському бюджеті гроші залишилися тільки на дружбу народів.

Далі буде.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК,
Кам'янець-Подільський — Київ

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Анатолій Шевченко з когорти шістдесятників, його ровесники, друзі та побратими. — Григорій Тютюнник, Іван Світличний, Євген Гуцало, Василь Земляк, Василь Симоненко, Борис Олійник, Іван Драч, Микола Вінграновський, Петро Засенко, Леонід Кисельов, Борис Харчук та багато інших. Михайло Слабошпицький справедливо зазначає у своїй передмові про А. Шевченка, що “він починав у літературі з фейлетонів. Деякі з них я пам’ятаю й сьогодні — аж через тридцять — тридцять п’ять років після їхньої публікації. Скажімо, “І чується гикавка з рота” чи “Письменник вдається до гумору...”. Це — майже класика жанру. Молодому автору, здається, особливо припало до смаку твердження, що критика в літературі, окрім усіх інших функцій, має і функцію санітарно-гігієнічну, й він одразу ж облюбував відповідні жанри, анітрохи не підозрюючи, що вони не зовсім безпечні в умовах гвалтівного торжества соціалістичного реалізму й у контексті так званої соціалістичної дійсності”.

Це справді так і було. У ті часи Шевченка боялися, до його думки прислухалися навіть недруги й посередні, а то й геть бездарні письменники. Та й зовні він видавався таким собі козарлюгою: непокірна шевелюра, могутня постава, прекрасна українська вимова, приперчена дошкульним гумором. Тому біля нього завше юрмилися молоді, “биті”, талановиті, задержувати, а найперше — Григорій Михайлович Тютюнник, який був закоханий у Шевченка, як у свого рідного брата. Мабуть, саме від Тютюнника пішло гуляти по Києву його літературне наймення — Анат. Шева. Григорій найперше Шевченкові читав свої новели, радився з ним, питав його думки про той чи той твір. Про це сам автор зізнається у своїх спогадах про Тютюнника: “...Уранці пізньої осені, ще тільки-но розвиднилося, я почув за вікном Гри-

горів голос, виглянув — стоїть, зіщулившись під холодною мжичкою, питає:

— Як у вас кажуть про такий дощ?
— Та як — іде, падає, сіється, моросить, — відповідаю.
— Не те.
— То заходь до хати, тут подумаємо, — кажу.
— Ти подумай, а я пізніше зайду.

рідної хати. Ми знали, що є Тютюнник, отже, є проза, є справжня література.

Гадаю, що й Анатолій Шевченко був такої думки. Мовляв, є Тютюнник, отже, в літературі все гаразд, не треба квапитися зі своєю творчістю. Тому прози майже не писав, вважаючи себе критиком, літературознавцем. І справді, тут він був незамінимий, на висоті сво-

це добра школа, це народний дух, український корінь, з якого вийшло все талановите й справжнє, що є в нашій літературній класиці.

Добротно зроблені літературні портрети Тютюнника, Світличного, Земляка, Гуцала, Симоненка та Мушкетика. Тут немає амікошонства, поплескування по плечу, заглядання в очі, ставання на котурни. Все немов карбоване — май-

КАРБИ

“День сонячного затемнення” — так образно й символічно назвав письменник Анатолій Шевченко свою нову книжку, яка побачила світ у видавництві “Ярославів Вал” (Київ, 2002). До неї увійшли повість “Менший брат”, образки, усмішки, спогади, критика та публіцистика. До речі, за довідником НСП А. Шевченка потрактовано як критика та літературознавця, хоч ми добре знаємо його як чудового оповідача (цикл “Криворізькі образки”), гумориста та серйозного прозаїка, що засвідчила його прекрасна повість про молодшого брата, яка проектується на все наше післявоєнне покоління.

Зайшов він тільки другого дня. І з порога:

— Ну, щось згадав?
— Та нічого такого, — відказую.
— Ну, ще мжичкою називають, січкою...

— Ні, січка — то з вітром. От цілий тиждень не можу знайти, але ж воно, проклятуще, а не дається... Поїду, мабуть, до мами — в неї спитаю або в якогось діда, бо тут, у городі, вже нічого не знають.

Не знаю, чи знайшов Григорій тоді те слово, знаю тільки, що все життя отак він мучився, шукав — і знаходив те єдине точне слово, яке й зробило його прозу такою самобутньою, неповторною, ні на яку іншу не схожою”.

Біля Тютюнника було затишно, надійно і безпечно, як під стріхою

го гострого й невідкупного таланту. Звісна річ, за це й поплатився. Його звільнили з роботи, ніде не брали на службу. Ходив безробітний, перебивався дрібними рецензійками та сякими-такими перекладами. А Тютюнник захоплювався його образками та оповіданнями, захоплювався до праці, наперта до прози, бачив у ньому справжнього й самобутнього письменника. Саме тоді й народилися в письменника “Наш чум дядько Іван”, “День сонячного затемнення”, “Майор Кульбίδα”, “Вічна таїна”, “Голосіння баби Гальки”, “Дід Єгор”, “Вишня зацвіла”, “Повернення”, “Кара за добро”, “Так і живе”. Справді, на них відчувається “наліт” Тютюнника, але це не механічне повторення, не переспів —

стерно, діловито й талановито, так, як це вміє робити лишень Анатолій Шевченко.

Я не хочу повторюватися про літературну долю Шевченка, про його ходіння по муках, митарства за правління маланчуків, козаченків та чалих, той час давно минув. Слава Богу, Шевченко живий і творчо здоровий, він продовжує працювати. Над ним не тяжіє дамоклів меч цензури чи ката-редактора, який усе поріже, порубає, спалить на вогні інквізиції і залишить лише “ріжки та ніжки”. Ні, цього вже, на щастя, не буде. Отже, пане Анатолію, чекаємо на Ваші нові твори, нові книжки, особливо прозу. Тут ви на коні.

● **Анатолій КАМІНЧУК**

ПОЕМА НЕЗАЛЕЖНОСТІ

СЛОВА НЕЗРАДЛИВА ВИСОТА

Звіддавна творчий набуток гуцульського поета і композитора, директора Білоберізької загальноосвітньої школи 1–3 ступенів Верховинського району на Івано-Франківщині Ореста Князького користується популярністю.

Цього разу поет виступив із новою книжкою, поема з якої вже була оприлюднена в журналі “Перевал” (Івано-Франківськ, № 3–4, 2001), а також із циклом ліричних віршів “Засяяла й моя зоря” та “Триптихом для внуків”, що додає оригінальні штрихи до життєписів великих українців Тараса Шевченка, Василя Сухомлинського та Володимира Сосюри, лауреатом премії якого (а також літературної премії імені Марії Підгірянки) є автор.

Маючи в активі вже кілька поем, Орест Князький цього разу належно використав досвід, надбання своїх попередників у цій царині, аби гідно опоетизувати героїку наших історичних змагань на шляху до Незалежності. Поема пронизана світлою вірою в майбуття України, гнівом до зайд і загарбників та зрадників.

Природний, а не награний, патріотичний пафос, самобутня образність, афористичність вислову, життєлюбність авторових задумів дали змогу на невеличкій площі зробити вагомий поетичний узагальнення. До речі. Твір присвячено 10-й річниці проголошення Незалежності України, Грудневому референдуму та Славі 2000-ліття Різдва Христового. Зміст поеми, здається, спонукає багатьох до неординарних розмислів щодо перспектив нашого державницького поступу.

● **Михайло ВАСИЛЕНКО**

«ЗАХОДИВ ДО ТИЧИНИ, ЯК У ЦЕРКВУ»

Під завісу 2002 року видавництво “Український письменник” подарувало читачам книгу, яка, сподіваємось, здобуде позитивний розголос серед багатьох і багатьох шанувальників української культури як на терені нашої держави, так і в діаспорі. Йдеться про фоліант Володимира П’янова “На струнах вічності”, що складається з нарисів та есе, присвячених творчості Павла Тичини.

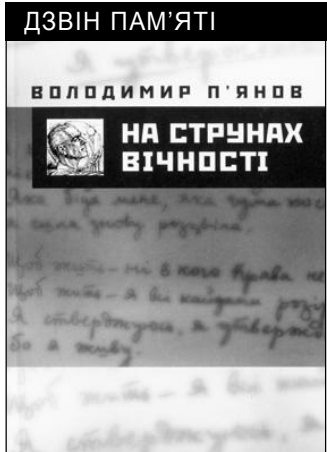
Прикметними рисами цього дослідження Володимира П’янова є намір показати найширшим колам читачів життєпис Павла Тичини без прикрас і перебільшень, як і нарешті з’ясувати естетичні засади чи не найяскравішої риси його обдаровання — музичності.

Книга складається з трьох роздумів: “На струнах вічності”, “Правдивим будь, але..”, “Дзвін пам’яті”, яким передую популярно написана передмова академіка Миколи Жулинського “Заходив до Тичини, як у церкву”.

Перший розділ, очевидно, був найскладнішим, оскільки в ньому досліджено й проаналізовано музичність у поезії Павла Тичини. Прикметно, що цю стихію великого майстра критик розглядає як систему його неповторного світовідчуття. До речі, сам дослідник тут прямо подивовує нас колосальною обізнаністю з теорією музики і високою компетенцією у ви-

кладенні її елементів у поезії Павла Тичини. Очевидно, треба було провести колосальну роботу, щоб доказово “розпізнати контрапунктні узори у поезії, що чарує нас гостротою сприймання природи в багатстві її звуків, інтенсивності ритмів” у відомому вірші “Гаї шумлять — я слухаю”. Уважний до попередніх дослідників творчості геніального поета, терпеливий до їхніх сентенцій і висловів, Володимир П’янов повсюдно обстоює власні естетичні позиції. Приміром, поклавши на дослідницький верстат лірику пейзажну, філософську, інтимну і навіть сугестивну (навіювану, така теж є в автора “Сонячних кларнетів”. — А. Г.), він прийшов до сміливого узагальнення, що природа в Тичини “титанічно активна, адже саме вона примусила закоханого, натхненного юнака десь у глибинах свідомості — зорові враження (горить-тремтить ріка) обернути у слухові (музика)”. А перетворення візуального у звукове є однією з найважливіших рис сугестивної лірики.

Наступний розділ “Правдивим будь, але...” — щира розповідь про Павла Тичину як людину, про його вимушену загальмованість у тоталітарні часи. Чесно описує літературознавець факти цензурування, купюрування, замовчування низки безсмертних творів поета. Навіть в останньому зібранні творів Павла Тичини у 12 то-

мах (15-ти книгах) — Київ. Наукова думка, 1983 – 1990 рр. — чимало його творів було вміщено спочатку зредагованими, скороченими, і тільки в другій книзі 12-го тому їх вдалося видрукувати в редакції, що відповідає волі автора.

Завершальний розділ “Дзвін пам’яті” — схвильована оповідь про взаємини двох високих майстрів української літератури ХХ століття — Павла Тичини та Олеся Гончара. Ці постаті знову виростають перед нами у своїй справжній величч. Тож уже сьогодні без усяких натяжок і перехльостів мусимо констатувати очевидне: книга Володимира П’янова “На струнах вічності” — це цілий неперехідний етап у тичинознавстві. Вона мусить прийти у вузи, коледжі, школи, бібліотеки як дорогий вказівник і порадник для всіх спраглих зачерпнути із чистих тичинівських джерел.

● **Анатолій ГРИЗУН**

РОЗДУМИ НАД КНИГОЮ СТЕПАНА ПУШИКА

АБИ НЕ ВСОХЛО КОРІННЯ Й НЕ ЗГАСЛА ВАТРА...

— Фанат гір! Невиправний романтик і вічний шукач золотого скарбу слова та пісні в гуцульських та бойківських краях! — ось що я подумала про відомого письменника, лауреата Шевченківської премії, премій ім. В. Стефаника та П. Чубинського — Степана Пушика. І не даремно. Бо кожне оповідання автора в черговій його книзі “Ватра на Чорній горі” пройняте гуцульським чи бойківським духом, а майстерно виписані картини природи, як і портрети горян, мов ті черлені пацьорки-блискітки, виграють кольорами слів.

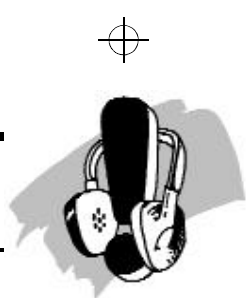
“Подем іду...”

Та й бачу церкву на горі: пуп’янок білої лілеї світиться їй срібна баня. Зелені дуби затінили її з усіх боків. Вона ніби злетіла вгору й зависла в повітрі: дивиться одним оком за Дністер, а другим — на Карпати...”

Це з оповідання “Райдуга над живою криницею”, що відкриває “Ватру на Чорній горі” й присвячене пам’яті матері письменника — Марії... А в оповіданні тому й про дівочість, й про весілля, й про материнство, й про численні заботи та співанки... А ще — про звичаї та події різні, про Різдво та Маланку...

Оповідання за оповіданням, новела за новелою — наче ходиш з автором по пляях (гірських стежках) та кичерах (високих горах, наполовину вкритих лісом) і слухаєш розповіді сивих гуцулок та бойків, переймаєшся мудрими і хоробрими вчинками легенів... Та різні люди траплялися на шляху письменника. Рідко знайдеш ідеальних чоловіків і жінок, батьків і дітей... Герої розповідей “смокчуть” окувиту, звідали смак тютюну і в’язниць, наблизили свою чи чийось смерть.

Про згадану книгу Степана Пушика можна писати багато. Адже поки палає ватра, ватаги не спатимуть... Хтось мусить пильнувати вогонь. А ще мені прикро, що, перечитуючи “Ватру на Чорній горі” з її цікавими оповідями, я не знайшла жодного оповідання, жодної історії, в якій би була щаслива, без єдиної плями розв’язка. Кожна історія кохання, на жаль, обов’язково змішана з чорною заздрістю, зрадою, підлістю. — Невже, Степане Григоровичу, й досі, перейшовши сотні гірських сіл, “намотавши” сотні, тисячі кілометрів доріг, вислухавши не менше сотні любовних історій у горах з далекої сивої давнини й сьогодні, Ви не знайшли такої оповіді, в котрій би Щастя було одним-єдиним для двох на все життя? Без зради й підлості!.. — Так мені хотілося запитати в письменника, та відповідь уже була. На сторінках книги. В словах автора: “О, люди кришталевої чистоти, я зустрічав

РОЗУМ, СОВІСТЬ, ЧЕСТЬ УКРАЇНСЬКОГО

ПОДІЯ

На початку лютого вже, по праву можна сказати, традиційно відбулась акція "Зимові джазові вечори" пам'яті Євгена Дергунова, яку ініціювали і втретє вже організовують друзі та колеги маестро, що пішов з земного буття на початку третього тисячоліття. Зимний 2001 — став для його родини та друзів траурним. Два роки по тому засвідчили той факт, що митець живим залишається надовго чи й навіки. Всебічно розвинений, яскравий та відкритий Євген Олексійович перебував за життя завжди у центрі уваги, після смерті, судячи з усього, опинився — в епіцентрі пошани. Тільки за 2001-й рік було проведено 2 концерти-марафони (по 5,5 годин кожний) на честь його пам'яті, створено три документальні фільми, вивчаються, виконуються, записуються його твори. У єдиний на Україні київській школі джазового та естрадного мистецтва постійно діє музейна експозиція, присвячена його життю і творчості, розроблено і програму "Джазовий меморіал", що увіковічить пам'ять митця. А третього лютого 2003-го за участю представників мас-медіа відбулось обговорення ідеї відкриття на базі школи — джазового та естрадного "Джаз-клубу" ім. Євгена Дергунова.

Останні чотирнадцять років, за словами його дружини, пані Макаренко-Дергунової, подарували йому друзі, що допомогли фінансово, коли виникла потреба в унікальній операції на серці. Лікарі прогнозували п'ять років життя по ній. Серце Євгена Дергунова у часовому земному і напруженому ритмі пробилося майже на десять років довше. Але не про те, бо прожила ця талановита і яскрава людина красиве, гідне життя, а творчі здобутки Євгена Дергунова та його учні продовжують дивувати, збагачувати та оздоблювати українську музичну культуру.

Останній проект маестро і останній проект у Джаз-клубі — це ді-

вочий співочий ансамбль "Б'юті Бенд", для якого він написав численні аранжування. Крім цього, в останній рік він плідно співпрацював з поетесою Мариною Свириденко і встиг написати на її вірші чудові класичні романи, які зараз звучать у виконанні солістки національної Філармонії народної артистки України Лідії Кондрашевської, заслужених артисток Н. Заблоцької та В. Романько.

А в минулому, впродовж життя, мабуть варто згадати і такі факти: як автор численних п'єс для ансамблів саксофоністів Євген Дергунов занесений до каталогу 10-го Всесвітнього фестивалю саксофоністів у м. Пізаро (Італія—1992 р.). Став лауреатом багатьох всеукраїнських та міжнародних джазових фестивалів. Виступав з такими відомими у світі музикантами та співаками як Лайза Мінелі (США), Бігбеном м. Сліпері — Рок (США), трубачем Ларрі Баскетом (США), Жан Луї Лоньоном (Франція), тромбоністом Крістофом Вакербардом (Німеччина), ансамблем "Гарлем блюз енд Джаз Бенд" (США), барабанщиком цього гурту Донні Блауерсом зокрема. Повний перелік імен та ансамблів, до творчості яких долучився своєю творчою енергією та силою маестро, потребує окремого буклетного видання. Його виступи мали змогу побачити і почути у Фінляндії, Канаді, Бельгії. У цьому переліку на перший погляд алогічною може бути згадка про співпрацю з оркестром Збройних сил України, але тільки для тих, хто не знав маестро. Все в житті цього чоловіка бу-

На фото Євген Дергунов (справа) з друзями

ло гармонійним, щирим і вибухово яскравим. Все, до чого докладав свої зусилля Дергунов, мало свій логічний початок і кінець. До останнього дня він був молодим, а серед молоді і популярним, і шанованим. Перелік молодих співаків та співачок, до успіхів та творчості яких прикладав камертон маестро Дергунов, особливих коментарів не потребує. Ані Лорак, Ольга Крюкова, Катя Бужинська, Ірина Сказіна, Валентина Степова, Інеш, Надія Шестак, Іван Попович, Павло Дворський, Фемі Мустафаєв, Дато Худжадзе і багато інших співаків низько вклонилися...

Співпраця з композиторами Іваном Карабицем, Ігорем Покладом, Вадимом Ільїним, Іриною Кириліною, Володимиром Бистряковим та багатьма іншими, молодими і менш відомими, може окреслитись пісненим олімпійським рівнем, бо Дергунов був одним із постійних та найактивніших учасників найпрестижніших піснених фестивалів.

На жаль, знову можемо лише пригадати факти з минулого. А починалося давно, коли ще у 60–70-ті були і створювались легендарні джазові проекти і нині вже літні лю-

ди, молодіючи на очах, з приємністю пригадують інструментальний квартет при УР та ТБ "Вечірні мелодії", перше джазове кафе "Мрія" у Києві, джаз-оркестр "Дніпро", "Антей", "Зелений вогник" у м. Черкасах. І знову ж таки багато інших колективів, керівником чи учасником яких був Євген Дергунов.

Практичний досвід та природа цієї людини мали реалізацію і на ниві педагогічної праці, адже молоді знає, що одним з ініціаторів та фундаторів школи джазового мистецтва у музичному училищі ім. Глієра був маестро. Життя та історія підказують нам нові імена і не дають причин для песимістичних роздумів на тему достатності чи відсутності творчого потенціалу в Україні. За іменем Євгена Дергунова стоїть плеяда співаків та музикантів європейського та світового рівня. На презентації джаз-центру, що відбулася на початку лютого в Києві, в концертній програмі на честь маестро взяли участь і учні київської музичної школи, яка буде носити ім'я славного українського джазмена, якого видатний джазовий діяч, дослідник джазу Володимир Симоненко, можливо, не оригінально, але чесно назвав: "Розум, честь і совість українського джазу".

Учениця викладача вокалу Любова Капшук — Юля Олійник навчається лише у третьому класі, Маша Зубкова — трохи старша, але ці юні співачки на сьогодні вже мають нагороди і визнання на міжнародних фестивалях. І вони — одні з десятиків учнів цієї школи, яка має майбутнє, бо кожен учень, переступивши поріг цього навчального закладу, має змогу долучитися до джазу, тобто розвиватися вільно і почуватися особистістю, не комплексувати від того, що навчається українською, і не боятися, що його звинуватять у тому, що він безбаченко. Не знаю, чи любив Тарас Шевченко джаз, але його "І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь..." може бути крапкою у спогадах рідних та близьких про видатного українського митця кінця XX — початку XXI-го століть. І не випадково пригадується й те, що мав він, добрий і людський чоловік Євген, дуже не просте і не випадкове хобі. Любив запускати дельтаплани і задивлятися у небо. Задивлявся на зорі, і вони, судячи з усього, йому всміхалися.

● **Леся САМІЙЛЕНКО**

МАСЛЯНА

ЗВИЧАЇ

діля, а посту одна". А то ж навпаки. На Масляну і кіт ласував сметанкою, а тому, коли в житті були якісь невдачі, то говорили: "Не все коту Масляна".

НА МАСЛЯНУ МЛИНЦІ ПЕЧУТЬ

*На Масляну млинці печуть,
Що і в роті тануть.
На Масляну млинці їдять —
Вмочають у сметану.*

*На Масляну млинці печуть,
Як коло млинове...
Пригощайтесь, не
соромтесь,
Дорогі панове!*

*На Масляну млинці їдять,
Вареники з сиром:
Посмакують, пожартують*

●

Фото Т. Карпінської

Відзначалася напередодні Великого посту, останнього тижня м'ясиць (у народі його називали "сиропусним" або Масляною).

Це був час м'ясиць, коли ще можна було справляти весілля.

На сиропусний тиждень обмежували себе в скромній їжі, вживали переважно молочні страви: вареники з сиром, млинці, налисники, сирники, пальошки (варениці) з маслом та сиром, а звіди походять і назва Масля-

на, або Сиропусний тиждень, Пущення.

На Україні Масляна вважалася жіночим святом, хоч брали участь і чоловіки, за це вони приносили у складчину гроші та горілку.

Жінки готували мучні та сирні страви, брали горщик сметани до їжі, а ще дуже берегли кришку від горщика, бо лише з неї жінкам дозволилося пити горілку. Для жарту жінки брали горщик маленький, а покришку велику.

За різними забавами, обрядами, дійствами проходив останній день м'ясиць. Бо люди готувалися до найсуворішого і найдовшого посту — Великого. Тому Масляна весела, коротка, смачна, а піст тягнувся довго — 7 тижнів. Але люди постували, чекали, терпіли, очищались...

Тому в народі казали: "Масляна, яка ж ти мала, — якби ж тебе сім не-

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любова Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редакція: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail:
slovoprosvity@ukrpost.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світліни не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.